

Литовченко В.П.
Шевченко Н.О.

ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

УДК 32(03)

Рекомендовано Вченою радою Ніжинського агротехнічного інституту Національного університету біоресурсів і природокористування України.

Протокол № ____ від _____

Укладачі:

Литовченко В.П.: к.філос.н., доцент (ВП НУБіП України «НАТІ»)

Шевченко Н.О.: к.і.н., ст. викладач (ВП НУБіП України «НАТІ»)

Рецензенти:

Сидорович О.С.: к.і.н., доцент (ВП НУБіП України «НАТІ»)

Ятченко В.Ф.: д.філос.н., професор (НУБіП України)

ПОЛІТОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК. / Укл.: Литовченко В.П., Шевченко Н.О. – Ніжин: Міланік, 2015. – 81 с.

Політологічний словник узгоджено згідно з навчальною програмою із політології. Він включає в себе основні поняття політологічної науки, коротку характеристику провідних міжнародних організацій та інституцій, перелік президентів України та голів Верховної Ради.

Словник розрахований на студентів, викладачів, а також на широке коло читачів, які цікавляться політичним життям.

© Укл. Литовченко В.П., Шевченко Н.О., 2015

© Видавництво «Міланік», 2015

ВСТУП

*«Навіть тоді, коли ми не
цікавимося політикою,
політика цікавиться нами»
У. Черчілль*

Базові знання з політології необхідні не тільки фахівцям, але й широкому колу випускників ВНЗ, які перед усім мають бути громадянами з високим ступенем освіти та інтелектуального розвитку, жити та взаємодіяти із суспільством, що динамічно розвивається в соціально-політичному напрямку. Життя суспільства й політика нероздільні. Неможливо жити повноцінним життям у суспільстві і не знати, не розуміти, що відбувається в одній із найважливіших його сфер, тим більше, що кожна людина як громадянин включена в систему політичних відносин як об'єкт або суб'єкт політики.

Студент, який отримує вищу освіту, повинен розуміти той світ, що його оточує, і вміти орієнтуватися в ньому. Знання політологічних термінів – одна з необхідних передумов розвитку освіченої особистості, а усвідомлення ролі в суспільстві таких понять як, наприклад: багатопартійність, виборча система, опозиція, корупція, демократія, політичні ідеології і доктрини, плюралізм думок, свобода слова, громадянське суспільство, етатизм, політична культура та інші створюють засади для активної позиції кожного громадянина в розбудові держави в цілому.

Фахівці вважають, що цілеспрямоване опанування політологічних термінів та вивчення власне політології у вищих навчальних закладах є базовим при засвоєнні систематизованих знань щодо демократії. Ґрунтовно вивчивши основи політології, студент має відчувати себе повноцінним громадянином, реальним творцем справжньої демократії, вміти професійно оцінювати реальність (або утопічність) політичної модернізації, яка здійснюється, і тим самим стати на шлях створення політичної філософії життя, формування високих норм моральної поведінки, правової свідомості, активної громадянської позиції.

Політологічний словник є спробою у стислому вигляді подати основні політологічні терміни та ознайомити із засадами функціонування провідних міжнародних організацій з урахуванням вимог державного стандарту нормативної дисципліни «Політологія».

Словник не претендує на всеосяжність висвітлення політологічної тематики. Автори ставили за мету розкрити коло лише тих понять, розуміння яких потрібне кожній освіченій людині для орієнтації в сучасному політичному світі.

Віктор Литовченко

СЛОВНИК ПОЛІТОЛОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ

А

АБОЛІЦІОНІЗМ – суспільний рух, налаштований на припинення дії певного закону, на відміну або скасування якогось урядового рішення, на усунення когось з керівної посади.

АБСЕНТЕЇЗМ – ухилення виборців від участі в голосуванні на виборах парламенту, президента, місцевих органів влади тощо. Основними причинами А. є аполітичність громадян, індиферентне ставлення до політики, втрата довіри до неї, низький рівень політичної компетентності виборців, невпевненість громадян у правильності свого вибору.

АБСОЛЮТИЗМ (необмежений, безумовний) – абсолютна монархія; самодержавна влада, форма держави, при якій монарху належить необмежена верховна влада, що виключає участь народу в законодавстві й контролі за виконавчою владою. А. – одна з форм автократії.

АВАНГАРД – 1) підготовлена частина військових чи політичних сил, висунутих уперед за рішенням відповідної влади (а також і опозиційного керівництва) чи ходом обставин, і основних сил, що забезпечують охорону і загальний успіх справи; 2) передова частина суспільства, соціальної групи, стану, класу, суспільно-політичного руху, що бере на себе основний тягар вирішення суспільно значимих завдань.

АВТАРКІЯ – політика та ідеологія, спрямована на відокремлення економіки однієї держави чи групи держав від економіки інших країн з метою створення замкнутої системи господарювання, зорієнтованої на самозабезпечення.

АВТОКРАТІЯ – система правління, за якої необмежена верховна влада в державі належить одній особі й не контролюється представницькими органами.

АВТОНОМІЯ – форма самоуправління частини території унітарної, а іноді й федеративної держави, яка наділена самостійністю у вирішенні питань місцевого значення в межах, установлених центральною владою. Населення автономної одиниці часто користується ширшими правами, ніж населення адміністративно-територіальних одиниць.

АВТОРИТАРИЗМ – антидемократична та антиправова концепція і практика здійснення влади; політичний режим, за якого влада

одноосібного правителя чи правлячої групи осіб не обмежується правом, представницькими інститутами і системою поділу влади. **А.** є антиподом демократії, оскільки він не визнає народ верховним джерелом влади, а також вільні конкурентні вибори вищих органів держави.

АВТОРИТАРНА ВЛАДА (РЕЖИМ) – влада (режим влади), що ґрунтується на беззаперечному підпорядкуванні, а також та, що прагне ствердити свій необмежений вплив, що не зупиняється у досягненні мети перед вибором будь-яких прийомів, методів і засобів впливу.

АГІТАЦІЯ – цілеспрямована усна і друкована діяльність, що має своїм завданням здійснювати політичний вплив на суспільну й індивідуальну свідомість шляхом поширення різних ідей, поглядів, гасел, переконань, а також залучення людей до активної соціально-політичної діяльності.

АГРЕСІЯ – несумісне зі Статутом ООН пряме чи опосередковане застосування сили однією державою (чи групою держав) проти іншої, яке має на меті захоплення території, скасування або обмеження державної незалежності, насильницьке підкорення її населення.

АДМІНІСТРАТИВНО-КОМАНДНІ МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ – сукупність форм і методів управління суспільством, переважно пов'язаних із жорстким централізмом, обмеженням процесів самоврядування в усіх сферах суспільної життєдіяльності, дрібною її регламентацією.

АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ УСТРІЙ – певний спосіб територіального улаштування держави, утворення й діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. А.-т.у. будь-якої держави – це поділ її території на певні частини: краї, області, провінції, землі, штати, департаменти, губернії, волості, повіти, райони, кантони тощо. Він зумовлений соціальною природою держави, традиціями історичного розвитку, завданнями й цілями пануючого режиму.

АДМІНІСТРАЦІЯ – сукупність розпорядчих органів державного, управління виконавчої влади (уряд, відомчі установи, виконавчі комітети, апарат президента, губернатора тощо), діяльність яких визначена законом чи конституцією країни.

АНАРХІЗМ – ідейно-теоретична й суспільно-політична теорія, в основу якої покладено заперечення інституціонального, насамперед державного, управління суспільством.

АНЕКСІЯ – насильницьке приєднання, загарбання державою всієї або частини території іншої

держави. Вважається грубим порушенням сучасних норм міжнародного права, зокрема принципу самовизначення націй.

АПАРАТ – група посадових осіб, що здійснюють організацію й управління справами суспільства, регіонів, галузей, організацій і установ. Апаратна робота певною мірою містить елементи бюрократизму, оскільки вона абстрагована, опосередкована щодо повсякденного життя людей, їхніх інтересів, спрямована на створення умов їх задоволення, а не на саме задоволення.

АПАТРИДИ – особи, які не мають громадянства й підданства жодної держави, проте мусять дотримуватися законів тієї країни, у якій вони зараз перебувають. А., як правило, позбавлені виборчих прав.

АПОЛІТИЧНІСТЬ– ухилення від участі в політичному житті.

АРИСТОКРАТІЯ– форма правління, за якої державна влада належить привілейованій меншості; вищий, привілейований стан (група) певного суспільства, що володіє особливими правами чи можливостями.

Б

БАГАТОПАРТІЙНА СИСТЕМА– форма суспільного управління, за якої боротьба кількох політичних партій за державну владу виступає як механізм використання розбіжностей у політичних програмах, що відображають реальні соціальні інтереси й цілі суспільного прогресу. Для Б.с. характерні періодична зміна партій при владі, що виключає можливість застою й переродження; використання волі народу як засобу вибору суспільних сил, партій і лідерів, найбільш здатних виконати першочергові завдання суспільного життя; виявлення різних підходів, думок та інтересів, що лежать в їхній основі; їх гармонізація й спрямованість на розв'язання актуальних завдань розвитку суспільства.

БІХЕВІОРИЗМ ПОЛІТИЧНИЙ– один із напрямів у політичній психології (новій «поведінковій» політичній науці). Його представники концентрують свою увагу на індивідуальних особливостях політичної поведінки, ігноруючи при цьому макросоціальні та мікросоціальні фактори, що її детермінують. На їхню думку, поведінка людини або групи зумовлюється не соціально-політичними інститутами, а системою психологічних «підкріплень» і, в кінцевому підсумку, – психологічними особливостями людського організму.

БАГАТОПАРТІЙНА СИСТЕМА– цілісне утворення, що формується всередині політичної системи суспільства на основі усталених зв'язків між політичними партіями, які відрізняються програмними настановами,

тактикою, внутрішньою структурою. Б.с. є одним із критеріїв розвиненої політичної системи суспільства та її атрибутів; існує лише в демократичних країнах із чітким правовим регулюванням соціально-політичного життя та наявністю громадянського суспільства.

БЕЗПЕКА НАЦІОНАЛЬНА– сукупність внутрішніх і зовнішніх умов, які забезпечують стабільний розвиток суспільства, захист кордонів від внутрішніх і зовнішніх загроз, стійкість до несприятливих зовнішніх і внутрішніх впливів.

БІЖЕНЦІ – особи, які залишили країну, у якій вони постійно проживали (були громадянами), внаслідок переслідувань, військових дій чи інших надзвичайних обставин.

БІЛЬШІСТЬ – кількісне переважання прихильників якоїсь ідеї чи рішення над їхніми противниками. Розрізняють Б. відносну – хоча б на один голос більше від суперника чи альтернативної пропозиції; абсолютну – коли на користь якогось рішення віддали свої голоси 50% голосуючих плюс ще хоча б один; кваліфіковану (конституційну), яка може дорівнювати двом третинам або навіть трьом чвертям усього складу тих, хто приймає рішення або здійснює обрання.

БІПАТРИДИ – особи, які одночасно мають громадянство двох або більше держав.

БІХЕВІОРИЗМ– наука про поведінку. 1) один з методів вивчення суспільних явищ з позиції психології поведінки індивіда; 2) один з основних напрямків аналізу соціальних і політичних процесів у науці західних країн.

БІХЕВІОРИЗМ – психологічний напрям у політології та соціології, що орієнтує на вивчення проблем політики й політичних відносин крізь призму поведінки особи і груп як сукупності різноманітних реалій на вплив оточуючого середовища.

БОРОТЬБА ПОЛІТИЧНА– явище політичного життя, в основі якого лежить зіткнення інтересів різних політичних сил, кожна з яких прагне досягти певної політичної мети.

БРИФІНГ– зустріч офіційних осіб із представниками ЗМІ; коротка нарада (нерідко інструктаж), на якому викладається позиція уряду.

БЮЛЕТЕНЬ– записка, листок. 1) збірки офіційних актів, розпоряджень; 2) коротке офіційне повідомлення; 3) виборчий Б. – документ для

голосування з прізвищами кандидатів.

БЮРОКРАТИЗМ – 1) система казенно-формального керування, ведення важливих державних і суспільних справ, коли через чисто чиновницьке ставлення осіб і установ пригнічуються головні інтереси, а справа страждає; 2) прояв тяганини, формалізму на місцях, у діловому і політичному житті й навіть в органах влади, що завдає шкоди інтересам фізичних і юридичних осіб, тих чи інших установ і суспільства в цілому.

БЮРОКРАТІЯ– система управління суспільними справами, що спирається на розгалужену та ієрархізовану структуру чиновницького апарату. Для неї характерне перебільшення значення формальної процедури прийняття рішень, ретельне виконання інструкцій. Ознаки бюрократизму (формалізація, ієрархічність, регламентація) властиві будь-якій системі соціального управління. У тоталітарному суспільстві існування бюрократичних структур сприяє утвердженню безконтрольного й необмеженого панування вищих чиновників, руйнування зв'язку управління членами суспільства, стає опорою для прямого насильства.

В

ВЕРТИКАЛЬ ВЛАДИ– розподіл влади, управлінських функцій знизу доверху, по вертикальній лінії, ієрархічна побудова владних органів із строгою системою підпорядкування. Як таку вертикаль правомірно розглядати й побудову державної служби.

ВЕРХОВНА РАДА УКРАЇНИ– єдиний законодавчий орган державної влади України, який має колегіальну будову і складається з чотирьохсот п'ятдесяти народних депутатів України, обраних строком на п'ять років на основі загального, рівного і прямого виборчого права шляхом таємного голосування.

Верховна Рада України – єдиний орган законодавчої влади, що уповноважений приймати закони. Повноваження Верховної Ради України реалізуються спільною діяльністю народних депутатів України на засіданнях Верховної Ради України під час її сесій. Повноваження народних депутатів України визначаються Конституцією та законами України. Народні депутати України можуть добровільно об'єднуватися у фракції за умови, що до складу кожної з них входить не менш як 15 депутатів.

Керівництво Верховною Радою України здійснює Голова Верховної Ради України, який обирається народними депутатами таємним голосуванням. Згідно зі Статтею 88 Конституції України він:

- веде засідання Верховної Ради України;
- організовує підготовку питань до розгляду на засіданнях Верховної Ради України;
- підписує акти, прийняті Верховною Радою України;
- представляє Верховну Раду України у зносинах з іншими органами державної влади України та органами влади інших держав;
- організовує роботу апарату Верховної Ради України;
- проводить засідання Ради голів фракцій і Ради голів комітетів, на яких обговорюється порядок денний сесії. Остаточний порядок денний роботи сесії затверджується на засіданні Верховної Ради.

Голові Верховної Ради України допомагають два його Заступники, які обираються народними депутатами таємним голосуванням за пропозицією Голови. Роботу Голови Верховної Ради України і його заступників забезпечують відповідні секретаріати.

Голови Верховної Ради України

№	Голова Верховної Ради	Роки повноваження
1	Кравчук Леонід Макарович	24 серпня 1991 року – 5 грудня 1991 року
<p>24 серпня 1991 року під час головування Л. Кравчука Верховна Рада прийняла Акт проголошення незалежності України як самостійної Української держави. 26 серпня Указом Президії Верховної Ради було тимчасово припинено, а її Указом від 30 серпня й заборонено діяльність Комуністичної партії України. 1 грудня 1991 року було обрано першого Президента незалежної України. Цьому передувала гостра передвиборна боротьба. З великої групи претендентів фаворитом у кандидати в Президенти незалежної України вважався Голова Верховної Ради Л. Кравчук, який і обійняв цю посаду.</p>		
2	Плющ Іван Степанович	5 грудня 1991 року – 17 травня 1994 року
<p>Під час головування І. Плюща відбулися кардинальні зміни: на початку грудня 1991 року лідери України, Росії та Білорусі проголосили в Мінську утворення Співдружності Незалежних Держав (СНД). За рік незалежність України визнали понад 120 країн, а з 87 з них на різних рівнях було встановлено дипломатичні відносини. Економіка країни була в складному становищі. Наближалися гостра соціально-економічна та політична кризи. За цих умов 24 вересня 1993 року Верховна Рада України ухвалила рішення про проведення дострокових виборів парламенту і Президента України.</p>		
3	Мороз Олександр Олександрович	18 травня 1994 року – 14 квітня 1998 року
<p>Під головуванням О. Мороза український парламент забезпечив значне розширення правової бази реформ, прийняття нової Конституції України, посилення контролюючих функцій вищого законодавчого органу (започатковані парламентські слухання, дні уряду). Однак продовжувалися серйозні протиріччя між гілками влади, незбалансованість їхніх повноважень, політичні протистояння, ухвалення заполітизованих законів.</p>		
4	Ткаченко Олександр Миколайович	7 липня 1998 року – 1 лютого 2000 року
<p>Протягом 3-х місяців Верховна Рада України 3-го скликання намагалася</p>		

обрати Голову (пізніше цей процес у парламенті дістане назву «спікеріада») і на 18-те голосування Верховна Рада обрала нового Голову ВР – О. Ткаченка. Пізніше, позбувшись підтримки більшості депутатів, що голосували за нього, через голосування однопартійців і його самого за призначення В. Ющенко головою Національним Банком України та за неприхований політичний курс проти Л. Кучми (на чолі з комуністами), більшість депутатів ініціюють відставку спікера. Але для зміни керівництва парламенту необхідно було зафіксувати кворум – дві третини депутатів, присутніх у залі засідань. Кожного разу, коли поставало питання про спікера, ліві партії не реєструвалися. 21 січня 2000 року на виїзному вечірньому засіданні в Українському домі 239 депутатів одноголосно проголосували за відставку О. Ткаченка.

5	Плющ Іван Степанович	1 лютого 2000 року– 14 травня 2002 року
---	-------------------------	---

Після того як О. Ткаченко залишив у січні 2000 року посаду Голови Верховної Ради, І. Плющ удруге обирається очільником парламенту. Після його обрання в парламенті відбувається перерозподіл керівних посад комітетів, приймається низка важливих змін до Регламенту Верховної Ради: всі голосування стають поіменними, для голосування було визначено лише один день пленарного тижня – четвер, створюється Координаційна рада більшості, на якій узгоджувалися позиції фракцій перед розглядом відповідних питань у сесійній залі парламенту (сучасна Погоджувальна рада). Наприкінці каденції І. Плюща ухвалюються й нові редакції Цивільного та Податкового кодексів. У 2001-2002 роках Верховна Рада переживає ще одну політичну кризу, пов'язану з так званою «справою Гон'гадзе» та «касетним скандалом»: парламент паралізовано, а більшість припиняє своє функціонування.

6	Литвин Володимир Михайлович	28 травня 2002 року – 25 травня 2006 року
---	--------------------------------	---

Уперше за всю історію незалежного парламентаризму В. Литвина на пост Голови Верховної Ради було обрано з мінімальною законодавчою кількістю у 226 голосів. Під головуванням В. Литвина були ухвалені в грудні 2004 року поправки до конституції, що обмежували вплив президента на керівництво країною, по суті призвели до конституційної реформи.

7	Мороз Олександр Олександрович	6 липня 2006 року – 23 листопада 2007 року
---	----------------------------------	--

2006 року О. Мороз, обраний до парламенту за списком Соціалістичної партії, очолив фракцію. Незважаючи на підписану коаліційну угоду між фракціями БЮТ, Наша Україна та СПУ, яка передбачала обрання Юлії Тимошенко прем'єр-міністром та Петра Порошенка Головою ВР, несподівано висунув власну кандидатуру на посаду Голови Верховної Ради, що було розцінено коаліцією як зрада. БЮТ та НСНУ відмовилися брати участь у голосуванні, проте О. Мороз був обраний завдяки підтримці фракцій Партії регіонів та КПУ, які наступного дня разом із соціалістами утворили нову коаліцію більшості в парламенті.

8	Яценюк Арсеній Петрович	4 грудня 2007 року – 12 листопада 2008 року
---	----------------------------	---

23 листопада 2007 року А. Яценюк прийняв присягу народного депутата Верховної Ради України, а вже 4 грудня 2007 року за результатами таємного голосування він став наймолодшим головою українського парламенту. За його кандидатуру віддали свої голоси 227 депутатів, що представляли фракції Наша Україна – Народна самооборона і Блок Юлії Тимошенко. А. Яценюк – перший спікер, який за власним бажанням подав у відставку. Після його відставки

обов'язки спікера виконував перший віце-спікер О. Лавринович. Партія регіонів запропонувала його і як кандидата на посаду Голови Верховної Ради, але ця пропозиція не знайшла підтримки, і парламент очолив В. Литвин.		
9	Литвин Володимир Михайлович	9 грудня 2008 року – 12 грудня 2012 року
Після завершення політичної кризи 2008 року В. Литвина удруге обирають головою українського парламенту. За таке рішення проголосували 244 народні депутати з 422 зареєстрованих у залі. Наступного дня після обрання В. Литвина Головою ВР він повідомив про відновлення демократичної коаліції, до якої також приєднався і Блок Литвина. Утім, вже після обрання президентом В. Януковича політичний курс Литвина змінюється у сторону тодішньої влади. Під час головування В. Литвином у парламенті почали прийматися політичні контроверсійні закони: ратифіковано угоду Януковича-Медведєва та ухвалено закон «Про засади державної мовної політики», після прийняття якого 4 липня 2012 року Володимир Литвин та його заступник Микола Томенко подали у відставку, яка не була прийнята.		
10	Рибак Володимир Васильович	13 грудня 2012 року – 22 лютого 2014 року
За досить короткий час своєї роботи Верховна Рада України 7-го скликання, на чолі зі спікером В. Рибак, запам'яталася своєю недієздатністю: численні блокування роботи парламенту опозиційними фракціями, а також, на думку опозиції, неодноразові порушення регламенту з боку спікера. Окрім цього, вдруге за історію незалежної України відбулося виїзне засідання Верховної Ради, і вперше в історії таке засідання відбулося за участю Голови Верховної Ради. 22 лютого 2014 року під час подій Євромайдану подав у відставку за станом здоров'я.		
11	Турчинов Олександр Валентинович	22 лютого 2014 року – 27 листопада 2014 року
Голова Верховної Ради України з 22 лютого 2014 до 27 листопада 2014. Також з 23 лютого по 7 червня 2014 року був виконувачем обов'язків Президента України.		
12	Гройсман Володимир Борисович	27 листопада 2014 року – на посаді

ВЕТО – передбачений конституціями деяких країн акт, завдяки якому глава держави або верхня палата парламенту можуть призупинити впровадження законів або рішень, прийнятих парламентом чи його нижньою палатою. Правом вето називають принцип однастайності в роботі Ради Безпеки ООН, відповідно до якого жодне рішення з питань міжнародного миру й безпеки не може бути прийняте, якщо проти цього висловлюється хоча б один постійний член Ради.

ВИБОРЕЦЬ – 1) особа, що володіє виборчим правом, що бере участь у виборах, референдумі, голосуванні, здатна визначати долю влади у справді демократичному суспільстві; 2) представник, уповноважений виборцями для виборів кого-небудь; 3) громадянин, що має право без посередньо голосувати за того чи іншого кандидата на посаду голови держави чи в парламент.

ВИБОРИ – процедура обрання або висуненню певних осіб способом відкритого й закритого (таємного) голосування; найбільш поширений, механізм створення органів та інститутів влади.

ВИБОРЧА КАМПАНІЯ – найважливіший компонент політичної діяльності (як державної, так і громадської), яка здійснюється в певний період для вирішення конкретного завдання – організації проведення різного роду виборів визначених осіб (кандидатів) в органи влади й керування, в органи, що представляють різні суспільно-політичні сили – партії, союзи, об'єднання, блоки, асоціації. У цьому зв'язку – В. бюлетень, В. комісія, В. округ, В. право, В. списки, В. дільниця тощо.

ВИБОРЧА СИСТЕМА – сукупність правил і методів, які забезпечують певний тип організації влади, участь суспільства у формуванні державних представницьких, законодавчих, судових і виконавчих органів, вираження волі тієї частини населення, яка за законодавством вважається достатньою для визначення результатів виборів легітимними.

ВЛАДА – центральне, організаційне й регулятивно-контрольне начало політики; реальна здатність підкоряти волю людей, їхніх колективів, соціальних груп єдиній волі панівних осіб (груп).

ВИБОРЧА СИСТЕМА– порядок організації і проведення виборів у представницькі органи влади, сукупність правил і прийомів, що забезпечують певний тип організації влади, участі громадян у формуванні органів влади, вираження волі тієї частини виборців, ще відповідно до закону вважається достатньою для визнання результатів виборів. Затвердилися три основних типи виборчих систем – мажоритарна, пропорційна й змішана.

ВИБОРЧА СИСТЕМА (МАЖОРИТАРНА) – такий порядок організації виборів і визначення результатів голосування, коли обраним вважається кандидат (або список кандидатів), який отримав більшість голосів у виборчому окрузі.

ВИБОРЧА СИСТЕМА (ПРОПОРЦІЙНА) – такий порядок організації виборів і визначення результатів голосування, за якого розподіл мандатів між партіями, які висунули своїх кандидатів у представницький орган, проводиться згідно з кількістю отриманих партією голосів.

ВИКОНАВЧА ВЛАДА– одна з трьох гілок державної влади, яка

організовує та спрямовує внутрішню й зовнішню діяльність держави, забезпечує здійснення втіленої в законах волі суспільства, охорону прав і свобод людини.

ВІДОКРЕМЛЕННЯ – форма реалізації права на самовизначення, яка передбачає вихід нації зі складу багатонаціонального утворення під впливом волевиявлення народу.

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ПОЛІТИЧНА – різновид соціальної відповідальності, що означає морально-психологічну настанову суб'єктів політики, засновану на глибокому розумінні сенсу й наслідків політичної діяльності.

ВІЙСЬКОВА ДОКТРИНА – система офіційних поглядів і положень у конкретній державі (які не завжди і не в усьому підлягають розголосу), що встановлюють порядок військової розбудови, підготовки держави і її збройних сил до можливої війни, до захисту Батьківщини.

ВІЧЕ – народне зібрання, форма громадського волевиявлення часів Київської Русі. Існувала поряд із владою князя і була безпосереднім продовженням родоплеменних порядків, коли всі члени роду брали участь у вирішенні спільних справ.

ВЛАДА – 1) центральне, організаційне й регулятивно-контрольне начало політики, здатність, право й можливість суб'єкта політики нав'язувати власну волю, розпоряджатися іншими людьми, суспільними групами, державами за допомогою авторитету, закону, примусу тощо; 2) система керівних (державних) органів.

ВЛАДА ВИКОНАВЧА – одна з трьох гілок державної влади, яка організовує та спрямовує внутрішню й зовнішню діяльність держави, забезпечує здійснення втіленої в законах волі суспільства, охорону прав і свобод людини.

ВЛАДА ДЕРЖАВНА – вища форма політичної влади, що спирається на спеціальний управлінсько-владний апарат і володіє монопольним правом на видання законів, інших розпоряджень і актів, обов'язкових для всього населення.

ВЛАДА ЗАКОНОДАВЧА – одна з трьох гілок влади, сутність якої полягає у здатності держави здійснювати свою волю, впливати на діяльність і поведінку людей та їх об'єднань за допомогою законів, правових актів, рішень, що їх приймають представницькі органи влади.

ВЛАДА НАРОДУ – загальна, встановлена законом участь населення

країни в керуванні державою, державними й суспільними справами. У певному сенсі – це ідеал суспільного устрою, до якого прагнуть прогресивні мислителі, партії і народ.

ВЛАДА ПАРТІЇ– вплив (нерідко без достатніх підстав і повноважень) тієї чи іншої партії на своїх членів, а також і спроба впливати на населення в цілому чи його конкретні прошарки.

ВЛАДА ПОЛІТИЧНА – здатність і можливість здійснювати визначальний вплив на діяльність, поведінку людей та їх об'єднань за допомогою волі, авторитету, права, насильства; організаційно-управлінський та регулятивно-контрольний механізм здійснення політики.

ВЛАДА СУДОВА – одна з трьох гілок державної влади; необхідна умова реалізації принципу поділу влади, покликана запобігати можливості змови чи протистояння двох інших гілок влади (законодавчої та виконавчої), створювати перепони, щоб унеможливити виникнення диктатури.

ВЛАДНІ СТРУКТУРИ– 1) побудова, внутрішній устрій влади, її органів і механізмів по всій вертикалі від верху до низу; 2) органи, вузли, підрозділи в суспільному організмі, які відносяться до системи влади, виконують владні функції, наділені владними правами й мають сукупність обов'язків владного характеру.

ВНУТРІШНЯ ПОЛІТИКА– діяльність державних органів, установ, правлячих партій, спрямована на узгодження інтересів окремих верств населення країни, на певне їх підпорядкування та можливе за конкретних умов задоволення, на збереження існуючого стану в суспільстві, або на цілеспрямоване його перетворення, на забезпечення цілісності, взаємозв'язку і взаємодії окремих сфер суспільства.

ВОЖДЬ– 1) загально визнаний ідейний, політичний керівник; 2) у старовину: воєначальник, проводир. Нині поняття В. іноді вживається в суто негативному, осудливому значенні для характеристики жорстокого чи збанкрутілого правителя того чи іншого масштабу. Звідси й вождизм як свого роду ідеологія і практика.

ВОЗЗ'ЄДНАННЯ – форма реалізації права на самовизначення, яка передбачає об'єднання народів (націй).

ВОЛОНТЕР – добровільний помічник. Це люди, які цілком безоплатно

займаються громадською діяльністю, працюють у сиротинцях, притулках для неповнолітніх, школах-інтернатах, будинках престарілих тощо.

З початком окупації Криму Росією в березні 2014 року та антитерористичної операції на сході України у квітні 2014 року в Україні активізувався волонтерський рух, який має на меті: допомогу бійцям українських силових структур та добровольчих батальйонів в отриманні сучасного обмундирування, амуніції, технічних засобів, транспорту тощо для успішного проведення антитерористичної операції на сході України; допомогу внутрішньо переміщеним особам, які вимушено залишили свої домівки в Криму та на Донбасі, у пошуку житла, забезпечення їх речами першої необхідності, їжею та одягом.

Серед волонтерських організацій, найбільш відомі: «Повернись живим» (допомагають підрозділам українських силових структур); «Станція Харків» (м. Харків) (допомагають внутрішньо переміщеним особам, які стали біженцями з Криму та Донбасу).

ВОЛОНТАРИЗМ– позиція суб'єкта політики, згідно з якою головним чинником досягнення поставленої мети є воля, особисті прагнення й політичні наміри.

ВОТУМ– рішення, думка, яка виражена у формі голосування; В. довіри чи В. недовіри – вираження парламентом схвалення чи несхвалення діяльності уряду, міністра шляхом голосування.

ВПЛИВ ПОЛІТИЧНИЙ– дія (або утримання від дії) суб'єкта політики щодо інших суб'єктів або суспільства в цілому з метою реалізації власних цілей і політичних програм.

Г

ГЕГЕМОНИЗМ – переважання, панування, провідна роль якоїсь політичної сили в суспільстві, країні в міжнародних відносинах.

ГЕНОЦИД– здійснювані властями масові вбивства, переслідування, гоніння певних національних, етнічних, расових, соціальних, культурних, релігійних та інших груп, здійснювані за принципом колективної відповідальності, коли винними в чомусь вважаються всі члени певної верстви, з якої, ймовірно, хтось вчинив злочин.

ГЕОПОЛІТИКА– політична концепція, що виникла наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст. і використовувала географічні дані (територія, положення, природні особливості, клімат, особливості тих чи інших країн, держав, їхніх блоків тощо) для обґрунтування тих чи інших планів, розрахунків: економічних, політичних, у тому числі, нерідко,

й експансіоністських.

ГЕРБ ДЕРЖАВНИЙ – відмітний знак держави, офіційно прийнята емблема, виконана за законами геральдики й зображувана на прапорах, монетах, печатках, офіційних паперах тощо.

ГЕРОНТОКРАТІЯ – правляча політична й управлінська еліта, яка складається з людей похилого віку.

ГІМН ДЕРЖАВНИЙ – урочиста пісня, офіційно визначена як символ державної єдності.

ГЛАВА ДЕРЖАВИ – державна посада, інституція, якій належить чільне місце в системі органів державної влади, яка уособлює єдність нації, символізує державу, покликана гарантувати її цілісність, бути чинником гармонійної та ефективної взаємодії «гілок» державної влади між собою.

ГЛАСНІСТЬ – один з найважливіших принципів демократизму, який полягає у невід'ємному праві кожного громадянина на отримання повної й вірогідної інформації з будь-якого питання громадського життя, що не становить державної чи військової таємниці.

ГЛОБАЛІЗМ – стиль у політиці, коли певне питання розглядається й вирішується в контексті загальних для всього людства проблем, що зачіпають усіх і потребують для свого розв'язання спільних зусиль. Виникнення таких проблем пов'язане з розширенням сфери людської діяльності, піднесенням масштабу впливу людини на її оточення до глобального рівня.

ГОЛОСУВАННЯ – безпосередній акт волевиявлення громадян під час виборів. Складається з ідентифікації (засвідчення особи) виборця, отримання бюлетеня і власне голосування.

ГРОМАДСЬКА ДУМКА – один із проявів масової суспільно-політичної свідомості, що відображає ставлення народу чи певної його частини до влади; сукупна, надособиста позиція певної структурно означеної спільності людей щодо конкретних подій, проблем, рішень державних чи суспільних інститутів.

ГРОМАДСЬКІ ОРГАНІЗАЦІЇ – добровільні об'єднання громадян, які сприяють розвитку їхньої політичної, соціальної, трудової активності й самодіяльності, задоволенню й захистові їхніх багатогранних

інтересів і запитів, діють відповідно до завдань, цілей, закріплених у їхніх статутах.

ГРОМАДЯНСТВО – формально зафіксований правовий зв'язок особи з державою, що знаходить свій вияв у їхніх взаємних правах та обов'язках.

ГРОМАДЯНСЬКЕ СУСПІЛЬСТВО – високий ступінь розвитку суспільства, у якому його члени – громадяни широко наділені правами, використовують їх і мають обов'язок один перед одним, перед суспільством і державою.

ГРУПА ТИСКУ – суспільно-політичне об'єднання, яке прагне задоволення власних інтересів через вплив на державну владу або політичні партії. Від партії Г.т. відрізняється тим, що вона безпосередньо не бореться за владу, не бере участі в керівництві та управлінні державою.

Д

ДЕЗІНФОРМАЦІЯ – завідомо неправильна, неправдива інформація.

ДЕКЛАРАЦІЯ – офіційне проголошення державою, політичною партією, міжнародними, міждержавними організаціями головних принципів їхньої діяльності, програмних позицій, повідомлення про суттєву, принципову зміну в їхньому статусі.

ДЕЛЕГАТ – обраний або призначений представник спільноти, громадсько-політичної організації, наділений повноваженнями приймати авторитетні рішення, здійснювати, репрезентувати й захищати їхні інтереси на переговорах, нарадах, з'їздах тощо.

ДЕЛЕГУВАННЯ ВЛАДИ – добровільна передача влади від одного її суб'єкта до іншого на основі взаємної домовленості. Д.в. – один з основних способів функціонування політичної влади. Д.в. здійснюється як передачею повноважень народу його представникам, делегатам і політичній еліті, так і передачею місцевими органами деяких своїх функцій центральній владі.

ДЕМАГОГІЯ – форма свідомого введення в оману широких мас, спекуляція на реальних труднощах і проблемах, потребах і сподіваннях людей з метою досягнення політичного успіху.

ДЕМАРШ – заява, виступ держави, партії, політичних рухів, висловлена на адресу інших держав, органів влади, посадових осіб із висловленням підтримки, визнання, солідарності або ж, навпаки,

осуду, протесту, розмежування в якомусь питанні.

ДЕМОКРАТИЗАЦІЯ – утілення демократичних принципів у організації суспільства.

ДЕМОКРАТІЯ – у буквальному розумінні – влада народу, народовладдя. У найбільш уживаному значенні – форма політичного, державного устрою, яка випливає з визнання народу як джерела влади, його права брати участь у вирішенні спільних, державних справ, із визнання принципів свободи, рівності та інших прав громадян, передбачає запровадження правових та процедурних гарантій їх реалізації в усіх сферах життя суспільства. Д. – це конкретно-історичне втілення ідей рівності й справедливості в процедурах прийняття рішень відповідно до волі, позиції більшості з визнанням прав і потреб меншості. Це культура поважливого ставлення до закону й порядку. Д. – це заперечення монополізму на істину, визнання свободи й рівності громадян в обговоренні, вирішенні спільних проблем, права на існування багатьох різноманітних поглядів та уподобань, це розв'язання конфліктів на основі суспільного консенсусу та компромісу.

ДЕМОКРАТІЯ ПРЕДСТАВНИЦЬКА – порядок розгляду й вирішення державних і громадських питань повноважними представниками населення (виборними або призначеними).

ДЕНОНСАЦІЯ – повідомлення однією із сторін про відмову від виконання умов договору, що призводить до дострокового припинення його дії.

ДЕПОРТАЦІЯ – вигнання, заслання; примусове переселення особи, групи осіб чи народу за межі держави чи певного регіону.

ДЕПУТАТ – особа, уповноважена колективом для виконання якихось відповідальних завдань, доручень, виступів від його імені, для репрезентування й відстоювання його інтересів.

ДЕРЖАВА – форма політичної організації суспільства, основне знаряддя політичної влади. Д. склалася в результаті закономірного розвитку в суспільстві, поділу праці, виникнення приватної власності й утвердження антагоністичних класів. Д. має такі основні ознаки: 1) організація влади за певним територіальним принципом; 2) поділ населення за ознаками території проживання замість поділу за кровнородинними ознаками; 3) наявність публічної влади, здійснюваної особливим розрядом осіб, зайнятих виключно управлінням суспільства та охороною встановлених у ньому порядків (державні чиновники); 4) публічна влада не виражає інтересів усієї маси населення на відміну від безпосередньої, самодіяльної організації озброєного народу

в державному стані суспільства; 5) право й можливість здійснювати внутрішню та зовнішню політику від імені всього суспільства; 6) претензія на захист загального інтересу; 7) монопольне право на примусовий вплив стосовно населення, наявність особливої системи органів, установ і знарядь примусу (армія, поліція, суд, тюрми), які здійснюють функції державної влади; 8) суверенна закономірність – право видавати закони й правила, обов'язкові для всього населення; 9) монопольне право на збирання податків для формування загальнонаціонального бюджету, утримання державного апарату.

ДЕРЖАВНА ВЛАДА – державна організація політичного управління суспільством. Д.В. перевищує всі інші різновиди влади в усіх соціальних утвореннях як за обсягом, так і за способом впливу. Д.В. поширюється на всі сфери суспільного життя. Здійснюється державою за допомогою спеціального апарату примусу або переконання, володіє монопольним правом видавати нормативні акти, обов'язкові для всього населення даної держави; включає такі різновиди влади: верховну, законодавчу, судову, військову тощо.

ДЕРЖАВА ДЕМОКРАТИЧНА – тип держави, в якій народ є джерелом влади, де державні демократичні соціально-політичні інститути та демократичний тип політичної культури, які забезпечують органічне поєднання участі народу у вирішенні загальнодержавних справ із широкими громадянськими правами і свободами.

ДЕРЖАВА ПРАВОВА – тип держави, основними ознаками якої є верховенство закону, поділ влади, правовий захист особи, юридична рівність громадянина й держави.

ДЕРЖАВА СОЦІАЛЬНА – держава, що прагне до забезпечення кожному громадянину гідних умов існування, соціальної захищеності, співучасті в управлінні виробництвом, а в ідеалі – приблизно однакових життєвих шансів, можливостей для самореалізації особистості.

ДЕРЖАВНИЙ УСТРІЙ – спосіб організації адміністративно-територіальної, національно-територіальної єдності держави, особливості відносин між її складовими.

ДЕСПОТИЗМ – система державного устрою, необмежена монархія, яка характеризується абсолютним свавіллям влади та безправ'ям підданих; самовладдя, жорстоке придушення волевиявлення народу.

ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ – управлінська політична система, покликана здійснювати владно значущі практичні рішення, що географічно чи організаційно перебувають поза межами безпосереднього впливу

центральної влади; політичний процес, що передбачає делегування центральним урядом певних повноважень на місцевий рівень з метою оптимізації практичного вирішення питань загальнонаціональної ваги, а також втілення в життя специфічних регіонально-локальних програм.

ДИВЕРГЕНЦІЯ– розподіл (поділення) ознак в організмі однієї системної групи в процесі еволюції та виникнення нових видів; перетворення діалектів однієї мови на окремі мови; перетворення слов'янського етносу на окремі національності, нації (українську, білоруську, російську тощо).

ДИКТАТУРА– нічим необмежена влада особи, класу чи іншої соціальної групи в державі, регіоні, що спирається на силу, а також відповідний режим (скажімо, Д. пролетаріату); тимчасовий авторитарний режим, що вводиться на строк дії надзвичайних обставин для вжиття рішучих заходів, спрямованих на виведення країни з кризового стану (приміром, Д. генерала Піночета в Чилі).

ДИСИДЕНТ– людина, що перебуває в морально-політичній опозиції до влади, домінуючих у державі ідей та цінностей. Явище Д. та дисидентського руху характерне для держав з тоталітарними та авторитарними режимами.

ДИСКРЕДИТАЦІЯ– умисне зганьблення чийогось імені, підрив довіри, приниження чиєїсь честі, гідності, авторитету. У політиці вживається як один із засобів боротьби з противниками, досягнення успіху в перевиборних змаганнях.

ДИСКРИМІНАЦІЯ– свідоме обмеження свободи діяльності учасників політичного процесу; часткове чи повне, тимчасове чи постійне позбавлення тих чи інших учасників політичного життя їхніх конституційних та інших прав і свобод.

ДІАСПОРА– розпорошення, розселення по різних країн їх народу, вигнаного обставинами, завойовниками або й власною владою за межі батьківщини; уся сукупність вихідців з якоїсь країни та їх нащадків, які проживають поза її межами.

ДОГМАТИЗМ– однобічне, некритичне, схематичне мислення, що спирається на догми, на застигли й незмінні формули, без урахування реальних умов, потреб життя і практики.

ДОКТРИНА – систематизоване філософське, політичне чи ідеологічне учення, сукупність принципів, концепцій.

Е

ЕГАЛІТАРИЗМ – теорія, що обстоює пріоритет рівності як принцип організації суспільства.

ЕКСТРЕМІЗМ– в ідеології й політиці схильність до крайніх поглядів і способів досягнення певних цілей. Екстремісти виступають проти існуючих громадських структур та інститутів, намагаючись підірвати їхню стабільність, розхитати й ліквідувати їх силою заради своїх групових цілей.

ЕЛЕКТРОРАТ – громадяни, які мають право голосу для участі в політичних виборах. Рішення і настрої Е. визначають склад виборних органів влади, впливають на позиції політичних лідерів та партій.

ЕЛІТА ПОЛІТИЧНА – меншість суспільства, що являє собою достатньо самостійну, вищу, відносно привілейовану групу, наділену видатними психологічними, соціальними й політичними якостями, яка бере безпосередню участь у затвердженні та здійсненні рішень, пов'язаних із використанням державної влади або здійснення впливу на неї.

ЕМІГРАЦІЯ – переселення з батьківщини в іншу країну, а також тривале перебування громадян за межами батьківщини внаслідок такого переселення.

ЕТАТИЗМ– поширення активності та впливу держави на соціально-політичне життя із застосуванням централізації, бюрократизації та концентрації політичної влади.

ЕТНОНАЦІОНАЛЬНІ ВІДНОСИНИ – відносини між суб'єктами національно-етнічного розвитку – націями, народностями, національними групами та їх державними утвореннями.

ЕТНОС – від історично складеної спільноти людей, які представляють плем'я, народність, націю, що мають спільні риси, стабільні особливості культури та психічного складу, а також усвідомлення своєї єдності й відмінності від інших. Важливим для такої групи людей є усвідомлення спільності їхнього походження. Сформований Е. виступає як соціальний організм, що самовідроджується шляхом переважно етнічнооднорідних шлюбів і передання новим поколінням мови, культури, традицій, етнічних орієнтацій тощо. Е. піддається змінам у ході етнічних процесів природної та штучної (насильницької) асиміляції, консолідації та ін.

ЗАГАЛЬНОЛЮДСЬКІ ЦІННОСТІ– світоглядні ідеали, моральні норми, які відображають духовний досвід усього людства. Це сукупність уявлень про істинно людське, гідне, праведне, добре – все, що об'єднує людей. У сучасному світі одним із утілень З.Ц. є прагнення відвернути загрозу знищення цивілізації, захистити світ, досягти добробуту кожного. Визнання в другій половині 80-х років З.Ц. як політичного принципу зумовило початок процесу деідеологізації міжурядових відносин, коли позиції держав на міжнародній арені виходять із загальноцивілізаційних норм спілкування, таких як готовність самокритично оцінювати власну позицію вміння своєчасно визнавати свої помилки, робити висновки з уроків минулого, гнучкість, реалізм, здатність сприймати все нове, виключення насильства та воєнних погроз як засобів розв'язування суперечностей.

ЗАКОЛОТ – таємна змова вузького кола осіб з метою здійснити збройне повалення існуючої влади або примусити її прийняти потрібне рішення.

ЗАКОН – нормативно-правовий акт, що приймається з ключових питань суспільного, державного життя і має вищу юридичну силу.

ЗАКОНОДАВЧА ВЛАДА– одна з трьох гілок єдиної, але поділеної функціонально державної влади, сутність якої полягає в здатності держави здійснювати свою волю, впливати на діяльність і поведінку людей та їх об'єднань за допомогою законів, правових актів, рішень, що їх приймають і представницькі органи влади.

ЗАСОБИ МАСОВОЇ ІНФОРМАЦІЇ– періодичні друковані видання та інші форми розповсюдження інформації, спрямованої на охоплення необмеженого кола осіб, соціальних груп, держав з метою оперативного інформування їх про події і явища у світі, конкретній країні, певному регіоні, зорієнтовані на виконання специфічних функцій (контролю, спостереження, соціалізації, розвитку культури населення тощо).

ЗАХИЩЕНІСТЬ СОЦІАЛЬНА– сукупність юридичних і соціальних гарантій, що забезпечують кожному індивіду реалізацію його прав (права на життя, зайнятість, житло, освіту, медичну допомогу, рівень життя, необхідний для розвитку й самореалізації особистості тощо). Гарантом З.с. виступає держава, її соціальна політика орієнтована на виявлення й задоволення потреб соціальних груп і шарів, а також кожного громадянина суспільства.

ЗЛОВЖИВАННЯ ВЛАДОЮ (службовим становищем) – навмисне, незаконне використання посадовою особою, держслужбовцем свого становища в корисливих цілях, яке заподіює істотну шкоду державним чи суспільним інтересам, які охороняються законом, а також правам та інтересам самих громадян і, врешті, тим особам, що переступили норми поведінки й закон та нестимуть за це покарання.

ЗОВНІШНЯ ПОЛІТИКА – загальний курс держави в міжнародних справах який регулює взаємовідносини з іншими державами та міжнародними організаціями у відповідності з потребами, цілями і принципами її внутрішньої політики.

ЗРІЛІСТЬ ПОЛІТИЧНА – рівень розвитку особистості, що характеризує ступінь і повноту оволодіння нею досвідом політичних відносин.

I

ІДЕНТИЧНІСТЬ – усвідомлення особистістю своєї приналежності до певної групи, свого статусу, ролі.

ІДЕОЛОГІЯ – система концептуально оформлених уявлень, ідей і поглядів на політичне життя, яка відображає інтереси, світогляд, ідеали, уявлень людей, класів, націй, суспільства, політичних партій, громадських рухів та інших суб'єктів політики.

ІНТЕГРАЦІЯ – об'єднання в ціле будь-яких окремих частин. Протилежне дезінтеграції. Соціальна інтеграція – наявність упорядкованих відносин між індивідами, групами, організаціями, державами.

ІМІДЖ ПОЛІТИЧНИЙ – образ, що цілеспрямовано формується й покликаний справити емоційно-психологічний вплив на певних осіб з метою популяризації, політичної реклами тощо. Населення формує своє уявлення про політику не на підставі безпосередніх контактів, як при звичайному знайомстві, а на основі його символічних уявлень у межах суспільних комунікацій.

ІМПЕРІЯ – велика держава, що складається з метрополії та підпорядкованих центральній владі держав, народів, які примусово інтегровані до єдиної системи політичних, економічних, соціальних та культурних взаємозв'язків. Імперії виникають внаслідок загарбання територій, колонізації, експансії, інших форм розширення впливу наддержави.

ІМПІЧМЕНТ– особливий порядок і встановлена законом процедура притягнення до відповідальності за грубі порушення закону вищих посадових осіб до завершення терміну одержаного ними внаслідок виборів повноважень.

ІНАВГУРАЦІЯ– урочиста церемонія вступу на посаду глави держави. Процедура І. передбачає публічне виголошення новим главою держави клятви та програмної промови.

ІНТЕРНУВАННЯ – вмотивоване затримання однією державою громадян іншої держави, що перебувають на її території, обмеження права їхнього пересування й деяких інших прав.

ІСТЕБЛІШМЕНТ – правляча еліта, керівні кола якоїсь держави політичний курс, винесення ними політичних рішень, кадрових або функціональних змін у структурах влади.

К

КВОРУМ – встановлена правилами процедури, регламентом якогось органу чи установи найменша кількість учасників зборів, засідань керівних та представницьких органів, конференцій, з'їздів тощо, необхідна й достатня для того, щоб почати роботу форуму, колективного органу або прийняти правомочне рішення на ньому.

КВОТА – мінімум голосів, необхідних для отримання на виборах депутатського мандата.

КЛЕРИКАЛІЗМ– політична течія, спрямована на посилення впливу релігії та церкви на всі сфери суспільного життя.

КОАЛІЦІЯ– союз політичних партій або угруповань, створений на добровільних засадах для спільної участі у виборах або створення спільного (коаліційного) уряду.

КОМПРОМІС – знаходження різними силами, групами, політичними партіями взаємоприйняттого рішення, примирення позицій шляхом взаємних поступок із питань, які їх розділяють, для досягнення певних політичних цілей (створення політичних союзів, блоків; попередження непотрібного зіткнення, конфронтації; подолання внутрішньополітичних розходжень, недопущення розколу, щоб запобігти більшим утратам, ніж вимагають поступки, на основі яких укладається компроміс). Реальним механізмом для досягнення політичних компромісів

виступають переговори, проведення «круглих столів», укладання угод тощо.

КОМЮНІКЕ – офіційне повідомлення про хід і наслідки переговорів між державними і громадськими діячами, делегаціями в міжнародних відносинах.

КОНСЕНСУС – 1) взаєморозуміння, згода з того чи іншого суперечливого питання, що досягається в результаті зближення позицій, у дискусіях; 2) ухвалення рішення чи тексту договору на міжнародних конференціях і в міжнародних організаціях на основі досягнутої загальної згоди учасників без проведення формального голосування, якщо проти не виступає жоден з учасників проведеного форуму (даної організації); 3) один з основних засобів попередження і розв'язання політичних і соціальних конфліктів.

КОНСЕРВАТИЗМ– політична ідеологія і практика суспільно-політичного життя, що орієнтується на збереження й підтримання існуючих форм соціальної структури, традиційних цінностей і морально-правових засад.

КОНСОЛІДАЦІЯ– 1) зміцнення (організації, зімкнення групи осіб, позицій влади); 2) у Великобританії – спосіб систематизації законів, коли ряд старих законів поєднуються в один новий зі збереженням їхнього змісту.

КОНСТИТУЦІЙНІСТЬ– найважливіша риса, якість, характеристика тих чи інших законів, дій, заходів, кроків, що характеризує їх відповідність положенням даної Конституції.

КОНСТИТУЦІЯ– основний закон держави, який закріплює засади суспільного та економічного ладу даної країни, форму правління та державного устрою, правовий статус особи, порядок організації й компетенції органів влади та управління, організацію й основні принципи правосуддя та виборчої системи.

КОНФЕДЕРАЦІЯ – союз суверенних держав, об'єднаних спільними керівними органами, створений для певних цілей, зокрема координації дій у сфері політики (переважно в зовнішньополітичних і військових справах).

КОНФЛІКТ СОЦІАЛЬНИЙ– тип стосунків, який характеризується зіткненням інтересів окремих індивідів, соціальних спільнот та інститутів, за якого дії сторін-учасниць спрямовані на досягнення

кожним своїх цілей, несумісних із цілями іншої сторони. К.С. включає сукупність об'єктивних (явних) та суб'єктивних (прихованих) суперечностей певної форми суспільного життя, якісна своєрідність якої й визначає форму конфлікту(економічний, політичний, національний). К.С. є важливим чинником соціального розвитку, оскільки його результатом нерідко стає перехід до вищого ступеня історичного буття.

КОНФОРМІЗМ – згода, примирення, пристосовництво до різних думок і позицій, пасивне сприйняття існуючого ладу, панівних тенденцій, брак власної позиції у політиці.

КОРУПЦІЯ– підкупність, продаж і хабарництво державних службових осіб, політичних і громадських діячів урядовців і високопоставлених чиновників.

КРИЗА ПОЛІТИЧНА – форма прояву комплексу суперечностей, що розвинулася й поглибилася на основі економічної кризи, політичної нестабільності. Виражається у формі падіння авторитету правлячих кіл, нездатності офіційних владних структур приймати раціональні рішення, примирювати різнорідні інтереси явної або прихованої опозиційної діяльності, спрямованої на ліквідацію даної політичної системи. Наслідками політичної кризи бувають: модернізація політичних структур, економічні перетворення, примирення інтересів різних соціальних груп, наступ реакції й реставрація попередніх владних структур збройним шляхом.

КУЛЬТ ОСОБИ – єдиновладдя тоталітарного типу, часто релігійного характеру, що означає раболіпство, сліпе поклоніння «божеству».

Л

ЛЕГІТИМАЦІЯ– визнання чи підтвердження законності прав, владних повноважень, певних рішень. Спосіб надання владним стосункам загальнозначущої форми, коли суспільство встановлює певну систему норм і цінностей, які примушують визнавати право одних впливати на інших, панувати над іншими. Прийняття всіма учасниками соціально-політичного процесу певних умов, «правил гри». У країнах, де немає паспортної системи, Л. – це ідентифікації, засвідчення особи певним документом.

ЛІБЕРАЛІЗМ – політична та ідеологічна течія, що об'єднує прихильників парламентського ладу, вільного підприємництва й демократичних свобод.

ЛІДЕР ПОЛІТИЧНИЙ– глава, керівник держави, партії, громадсько-політичної організації, руху, якоїсь громади тощо; популярний і впливовий учасник суспільного життя, який визначально впливає на нього, консолідує зусилля людей для досягнення якоїсь спільної мети.

ЛОБІЗМ – діяльність соціальних груп, які обстоюють свої особливі політичні інтереси; групи тиску на органи законодавчої та виконавчої влади.

ЛЮМПЕНИ – декласовані й деморалізовані верстви населення, які опинилися на «дні» суспільства й нездатні до самостійного організованого руху, хоча висувують завищені соціальні вимоги й претензії.

ЛЮСТРАЦІЯ – законодавчі заходи та практика недопущення до апарату управління, правоохоронних органів та інших важливих державних постів осіб, які скомпрометували себе співпрацею із владою попередньої політичної сили. Є формою легітимізації нового державного режиму – демократичного або тоталітарного, здійснюється не обов'язково у суворих юридичних межах і зводиться до зміни кадрового складу влади.

М

МАЖОРИТАРНА ВИБОРЧА СИСТЕМА – порядок підбивання підсумків голосування, згідно з яким обраним вважається кандидат, який набрав абсолютну (понад 50%) або відносну (принаймні на один голос більше, ніж інший кандидат) більшість голосів. Використовується на відміну від пропорційної системи, за якої кількість мандатів виділяється відповідно до кількості отриманих голосів.

МАКІАВЕЛЛІЗМ – різновид політичної поведінки, що виправдовує будь-які засоби (у тому числі й віроломні, жорстокі) заради досягнення поставленої мети. Термін пов'язаний з ім'ям італійського політичного діяча й мислителя Н. Макіавеллі.

МАНІФЕСТ – 1) урочисте письмове звертання (акт) верховної влади до населення; 2) письмове звертання громадських організацій, політичних партій чи окремих груп осіб до певних кіл, чи верств населення в цілому з викладом своїх поглядів, програм чи пропонованих планів, заходів, рішень.

МАРГІНАЛЬНЕ СУСПІЛЬСТВО– поняття, що характеризує соціальні групи, з яких складається суспільство і які внаслідок еволюційних або революційних змін у суспільному житті виходять за межі раніше сталих соціальних спільнот. Це спричиняється глибоким розломом суспільних структур, розкладом і трансформацією форм господарювання та

укладів життя. В екстремальних ситуаціях певні групи людей опиняються на периферії існуючих суспільних зв'язків, відчужуються від системи існуючих цінностей, але борються за їх здобуття. Слід розрізняти маргінальні верстви суспільства, яке перебуває в стані кризи, депресії, перехідного стану, і суспільства, яке переживає піднесення.

МАФІЯ—таємна злочинна організація, яка виникла в XVIII ст. на Сицилії (Італія) й тероризувала населення засобами насильства, убивствами. У ХХ ст. так почали називати й деякі гангстерські організації у США (після Другої світової війни найбільш відома «Коза ностра» – від італійського «наша справа»). Часто використовується в реакційних політичних цілях, має зв'язок із поліцією, судовими чиновниками, певними політичними колами. Сицилійська мафія стала називним поняттям, яке вживається для позначення методів створення незаконного тиску, спрямованого проти окремих осіб або організацій, злиття злочинного світу з адміністративними та господарськими структурами.

МАСОВА СВІДОМІСТЬ— один із видів суспільної свідомості, конкретна форма її реалізації. Функціонує як на груповому, так і на індивідуальному рівні. Характеризується збігом у певний момент і за певних умов основних компонентів свідомості великої кількості різних суспільних груп. У М.с. дістають відображення знання, уявлення, норми, цінності, які поділяють маси і які вироблені в процесі спілкування, спільного сприйняття соціально-політичних реалій, інформації тощо.

МЕМОРАНДУМ – 1) пам'ятний листок, нотатки для пам'яті; 2) у міжнародних відносинах – записка з викладом питань, що є предметом дипломатичних бесід; 3) дипломатичний документ. Може додаватися до ноти, обґрунтовуючи її зміст, чи вручатися як самостійний документ без підпису й печатки.

МЕНТАЛІТЕТ— своєрідний стан, рівень розвитку і спрямованості індивідуальної та групової свідомості, здатність до засвоєння норм, принципів, життєвих орієнтацій, суспільних цінностей та адаптації до умов соціального середовища, можливостей впливу на нього, відтворення сукупного досвіду попередніх поколінь.

МІЖНАРОДНА ПОЛІТИКА— система економічних, правових, дипломатичних, ідеологічних, військових, культурних та інших зв'язків і відносин між народами, державами й групами держав, провідними соціальними, економічними та політичними силами й організаціями, що

діють на світовій арені.

МІЖНАРОДНЕ ПРАВО— сукупність (система) юридичних норм і принципів, що регулюють відносини між державами, а також і іншими учасниками (організаціями, рухами, блоками, групами держав), тобто різними суб'єктами міжнародного спілкування.

МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ— сукупність економічних, політичних, правових, дипломатичних, військових, культурних та інших зв'язків і відносин між державами, соціальними, політичними, економічними силами (суб'єктами), що діють на світовій арені. Домінуючу роль у М.в. відіграють міждержавні відносини. М.в., як правило, оформлюються і закріплюються відповідними договорами, мають тривалу історію; докладно охарактеризовані у великій кількості історичної літератури; широко досліджувалися і досліджуються різними науками, ученнями; часто по-різному тлумачаться й оцінюються в різних країнах, концепціях, теоріях, школах, а також лідерами, володарями різних країн, народів і епох.

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ— об'єднання держав, громадських організацій та індивідуальних членів з метою вирішення питань регіонального або глобального характеру, відвернення та врегулювання військових конфліктів.

МІСЦЕВА ВЛАДА— влада, що належить місцевому рівню, на ступінь нижче центральної, зі своїм колом обов'язків і повноважень.

МІСЦЕВЕ САМОВРЯДУВАННЯ — політико-правовий інститут, у межах якого здійснюється управління місцевими справами в низових адміністративно-територіальних одиницях (громадах) через самоорганізацію місцевих жителів, за згодою і при підтримці держави.

МОВА ВЛАДИ— система всіх засобів і сигналів, за допомогою яких влада будує своє спілкування з людьми (з громадянами чи з підданими). Це манера, прийоми такого спілкування, його нюанси, відтінки, яких безліч у ситуації спілкування влади з великою кількістю людей в різних умовах, у різних місцях і в різний час. М.в. може виступати і сприйматися і як безпосередньо владна, і як звичайна демократична мова.

МОНАРХІЯ— форма державного управління, за якої верховна влада повністю або частково зосереджена в руках однієї особи – глави держави, як правило, спадкоємного правителя, монарха. Розрізняють необмежену (абсолютну) монархію та обмежену (конституційну), за

якої влада монарха обмежена парламентом.

Н

НАДЗВИЧАЙНИЙ СТАН – режим, що вводиться в державі чи на окремих територіях (у регіонах) за особливих обставин на термін, що суворо обумовлюється. Як правило, обмежує права громадян, у тому числі, право вільного пересування. У цих умовах встановлюються й надзвичайні повноваження (emergency powers) – і вживаються надзвичайні заходи (emergency measures).

НАРОД – історично змінна спільність соціальних груп, яка включає в себе на різних етапах історії класи й прошарки, що беруть участь у вирішенні проблем суспільного розвитку; все населення певного політико-географічного середовища (країни).

НАРОДОВЛАДДЯ – повна влада народу, коли він є її єдиним джерелом і носієм суверенітету. Дає точний переклад грецького слова демократія. Має, однак, і особливе значення наповнення, підкреслюючи верховенство народу стосовно органів державної влади.

НАТОВП – короткочасна, внутрішньо й зовнішньо неорганізована контактна група людей, об'єднаних просторовою близькістю й тимчасовими, перехідними інтересами, яка діє хаотично й емоційно, з високим рівнем конформізму. Н. не розмірковує, а підкоряється тільки своїм пристрастям. Характерні риси Н.: нетерпимість, роздратованість, нездатність розсудливо щось обговорювати. Н., як правило, наголошує на своїх правах і мало або зовсім не згадує про свої обов'язки. Для індивідуума в Н. характерні втрата відповідальності за свої дії та анонімність їх сприйняття («як усі»), підвищений конформізм, емоційна збудженість. Обов'язковим елементом Н. є виділення в ньому лідерів, ватажків і підбурювачів (здебільшого це робиться стихійно).

НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ – сукупність соціально-політичних, економічних, правових, ідеологічних, культурно-мовних та інших проблем, які проявляються в стосунках між представниками різних націй і народів на всіх рівнях спілкування (міждержавному, внутрішньодержавному, міжособистісному). Вирішення Н.П. означає: 1) ліквідацію національного гноблення, 2) експлуатації, 3) дискримінації, 4) національної нерівності й ворожнечі, 5) створення умов, які їх виключали, 6) кожному новому етапові в розвитку суспільства відповідає свій рівень і зміст вирішення Н.П.

НЕФОРМАЛЬНІ ОБ'ЄДНАННЯ– така назва закріпилася за деякими новими громадськими об'єднаннями, які були сформовані з ініціативи людей зі спільними інтересами, цілями, запитам, що не мають або тривалий час не мали визнання державою.

НАЦІОНАЛІЗМ– 1) світогляд і система політичних поглядів, яка проголошує пріоритет національних цінностей щодо усіх інших; 2) один з основних принципів державного устрою, коли нація розуміється як одержавлений етнос.

НАЦІОНАЛЬНА БЕЗПЕКА – державна політика, спрямована на створення внутрішніх і зовнішніх умов, сприятливих для збереження чи зміцнення життєво важливих національних цінностей; стан, що забезпечує захищеність інтересів народу й держави, суспільства та його громадян.

НАЦІОНАЛЬНА ІДЕЯ–акумулятор прогресивних національних програм, політичних ідей, гасел, цінностей, рушій національного прогресу, основа національно-визвольних рухів, національної самосуверенізації. Н.і. становить платформу національної ідеології, визначає теоретичні засади національної свідомості.

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА– науково обґрунтована система заходів, спрямована на реалізацію національних інтересів, розв'язання суперечностей у сфері етнонаціональних відносин.

НАЦІОНАЛЬНА СВІДОМІСТЬ– сукупність теоретичних, буденних, масових, елітних, власне національних і зарубіжних ідей, настанов, прагнень, культурних набутоків, які сприяють прогресивному розвитку нації в усіх сферах її функціонування. Н.с. – універсум буття нації. Основні рівні: буденний, теоретичний, політико-державний.

НАЦІОНАЛЬНЕ ПИТАННЯ – сукупність політичних, економічних, правових, культурницьких, освітніх та інших проблем, що проявляються в процесі внутрішнього та міждержавного спілкування націй, народностей.

НАЦІОНАЛЬНІ ВІДНОСИНИ – відносини між різними соціально-етнічними спільнотами, з одного боку, й урядами, державними й політичними організаціями, установами – з іншого.

НАЦІОНАЛЬНІ ІНТЕРЕСИ – інтегральний вираз інтересів усіх членів суспільства, що реалізуються через політичну систему відповідної

держави як компроміс у поєднанні запитів кожної людини й суспільства загалом.

НАЦІЯ – 1) історична соціоетнічна, політична, духовна спільнота людей з певною психологією, самосвідомістю, спільними територією, культурою, мовою, економічним життям; 2) сукупність громадян однієї держави.

НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ПОЛІТИЧНА– самостійність, суверенність держави у внутрішній і зовнішній політичній діяльності; можливість для різних політичних сил в умовах демократизації суспільства давати власну оцінку діяльності органів влади, парламенту, програмам, реформам, пропонувати альтернативні плани й рішення соціально-економічних і політичних проблем. Н.п. повинна спиратися на конституційні й інші правові основи й гарантії, враховувати міжнародний досвід.

НЕОКОНСЕРВАТИЗМ – сучасна політична течія, що пристосовує традиційні цінності консерватизму до реалій постіндустріального суспільства й визначає урядову політику та політичний курс багатьох провідних країн світу наприкінці ХХ ст. («рейганоміка», «тетчеризм»).

НЕОЛІБЕРАЛІЗМ – сучасна політична течія, різновид традиційної ліберальної ідеології та політики, що сформувався як відображення трансформації буржуазного суспільства від вільного підприємництва до державно-монополістичного регулювання економіки, інституалізації нових форм державного втручання в суспільне життя; «етатистський» різновид лібералізму зі збереженням принципу демократії, вільної конкуренції, приватного підприємництва.

НЕОФАШИЗМ – різноманітні варіанти відтворення елементів ідеології і політичної практики фашизму, соціальну базу яких становлять маргінальні верстви населення.

НОМЕНКЛАТУРА– коло посадових осіб, призначення та затвердження яких відноситься до компетенції вищестоящих органів.

О

ОБСТРУКЦІЯ – спосіб вияву протесту, один із методів політичної боротьби, який полягає у спонуканні до зриву засідань або зборів (наприклад вчинення галасу), щоб не допустити або затримати прийняття небажаного для опозиції рішення, законопроекту тощо.

ОДНОПАРТІЙНА СИСТЕМА– неконкурентний тип партійної системи, що складається з представників або членів однієї політичної партії.

Існувала в СРСР, деяких інших соціалістичних країнах. Нині поширена в постколоніальних країнах, де ще не сформувалися сучасна розвинена соціальна структура і відповідний їй політичний плюралізм.

ОЛІГАРХІЯ – політичне та економічне панування, влада, правління невеликої групи людей, а також сама правляча група. Термін було запроваджено Платоном і Аристотелем у V – IV ст. до н.е. для позначення однієї з найгірших, на їхню думку, форм правління, коли «володарюють багаті, а бідні не беруть участі в правлінні».

ОПОЗИЦІЯ – протидія, опір певній політиці, політичній лінії, політичній дії; організація, партія, група, особа, які виступають проти панівної думки, уряду, системи влади, конституції, політичної системи в цілому.

ОПОРТУНІЗМ – політичний курс, який характеризується пристосуванством, безпринципністю, запопадливістю, зрадою інтересів певної політичної сили чи ідеології.

ОРУЕЛЛІЗМ – пропагандистське маніпулювання фактами, словами, поняттями та цілеспрямоване спотворення правди, історичного минулого, істини з боку владних структур, які чинять ідеологічний вплив на суспільну мораль через засоби масової інформації та прагнуть досягти цілковитого контролю над суспільством. Термін походить від імені англійського письменника Е. Блера (псевдонім Дж. Оруелл (1903-1950) – всесвітньо відомого автора роману-антиутопії «1984»).

ОХЛОКРАТІЯ – термін яким Арістотель, Полібій і Платон визначали форму державного устрою, що виникає внаслідок виродження демократії, коли влада переходить до повсталого народу, котрий через неорганізованість не може її втримати. В історії О. трапляється рідко (в період криз) і не характеризується стійкістю та довговічністю. Проблема О. не втратила значення й нині. У сучасному розумінні: 1) це зневажання законів, 2) демонстративне ігнорування демократичних правил, 3) процедур, 4) певної регламентації при здійсненні політичних дій (виборів, мітингів, демонстрацій тощо), 5) спроби погрозами впливати на органи влади, громадських діячів. Крайні форми О.: 1) безчинства, 2) бешкети, 3) бездумне руйнування, 4) самоправство, 5) самосуд.

П

ПАБЛІК РИЛЕЙШНЗ – спеціалізована діяльність державних і громадських організацій, що забезпечує взаєморозуміння й доброзичливість у контактах з масами (публікою), соціальними

групами. Реалізується поширенням інформації, що розкриває механізми здійснення влади, контактами, які імітують довіру у взаємовідносинах влади й мас. П.р. – важлива складова управлінської діяльності, покликана забезпечити взаєморозуміння, довіру між сферою управління й широкими суспільними верствами, соціальним середовищем.

ПАРЛАМЕНТ – найвищий законодавчий і представницький орган влади в державі з республіканською формою правління, який обирається населенням.

ПАРЛАМЕНТАРИЗМ – 1) система організації і функціонування верховної державної влади, що характеризується поділом законодавчих і виконавчих функцій при привілейованому становищі парламенту; 2) теорія і практика діяльності парламенту.

ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ – організована група однодумців, яка 1) представляє інтереси частини народу, 2) ставить за мету їх реалізацію шляхом завоювання державної влади або ж участі в її здійсненні.

ПАРТОКРАТІЯ – термін уживається для позначення прошарку партійного апарату, який обюрократився і в умовах монополії на владу зосереджує в своїх руках усі важелі господарського, адміністративного та політичного управління.

ПАРТІЙНА СИСТЕМА – сукупність усіх існуючих і діючих у даній країні партій (правлячих та опозиційних), які беруть участь у здійсненні державної влади.

ПАРТІЯ ПОЛІТИЧНА – добровільне об'єднання людей, яке виражає інтереси частини народу, класу, класів, соціальної верстви, верств, намагається реалізувати їх завдяки здобуттю державної влади або участі в ній.

ПАТЕРНАЛІЗМ – політична доктрина й практика, які виходять із припущення про те, що народ безпосередньо потребує батьківської уваги, турботи й піклування з боку влади, що громадяни, мов неповнолітні діти, без підтримки й сприяння влади не здатні зрозуміти, що є вигідним для них, не в змозі власноруч досягти своєї мети, задовольнити свої потреби.

ПАЦИФІЗМ – миротворчий антивоєнний рух, представники якого виступають проти будь-яких воєн, незалежно від їхнього характеру й мети. Прихильники П. стоять на позиціях морально-етичного засудження збройної боротьби, яка несе за собою людські жертви. Не визнають вони й справедливих, визвольних воєн, вірять у можливість відвернення масового застосування зброї силою переконання. Пацифістські організації виникли в першій половині XIX ст. у США й Великобританії, але найбільшого поширення набули наприкінці нинішнього століття. Міжнародні конгреси пацифістів об'єднували на той час передову частину інтелігенції. Після другої світової війни в умовах зростання мілітаризму розгорнулася боротьба за мир, припинення гонки озброєнь, заборону термоядерної та інших видів зброї масового знищення. У цьому русі пацифісти посіли помітне місце. Багато хто з них співпрацює з організованим масовим антивоєнним рухом за розрядку міжнародної напруженості.

ПЛЕБІСЦИТ – всенародне опитування населення шляхом голосування, різновид референдуму з метою виявлення думки з якогось загального й важливого питання. Наслідки такого опитування не мають обов'язкової юридичної сили, але відповідним органам державної влади належить брати їх до уваги, приймаючи рішення.

ПІДДАНСТВО – приналежність особи до якоїсь держави, перебування під її юрисдикцією.

ПЛУТОКРАТІЯ – політичний лад, за якого влада належить найбагатшим представникам панівного класу.

ПЛЮРАЛІЗМ – ідейно регулятивний принцип суспільно-політичного й соціального розвитку, що випливає з існування декількох (чи багатьох) незалежних начал політичних знань і розуміння буття; система влади, заснована на взаємодії та протилежності дій політичних партій і громадсько-політичних організацій.

ПОДІЛ ВЛАДИ – принцип розмежування функцій в єдиній системі державної влади з поділом її на законодавчу, виконавчу й судову гілки влади, які здійснюють свої повноваження кожна самостійно, врівноважуючи одна одну.

ПОЛІС – особлива форма соціально-економічної та політичної організації суспільства у стародавній Греції й Італії. До складу П. входили місто й прилеглий до нього сільський округ. Населення П. складалося з повноправних громадян (членів общини); вільних, але неповноправних жителів (метеків, періеків, відпущених на волю) та

безправних рабів. За політичним ладом П. був демократичною (Стародавні Афіни) або аристократичною (Спарта) республікою. Державний апарат П. складався з народних зборів повноправних громадян-чоловіків, ради та різних виробничих посад. Полісна організація суспільства спиралася на політичний і економічний суверенітет общини вільних громадян власників і виробників. П. – перше в історії втілення реальної єдності політичної структури й громадянського суспільства, що сприяло розвитку характерного для полісної свідомості патріотизму, рух громадянської рівноправності, свідомого виконання законів.

ПОЛІТИК – 1) активний ініціатор, учасник політики, політичного життя; 2) політичний діяч, особа, що професійно займається питаннями політики; 3) політичний лідер, державний діяч, працівник держапарату.

ПОЛІТИКА – організаційна й регулятивно-контрольна сфера суспільства. П. – це об'єктивна реальність, що постає як теоретичне знання та форма діяльності. Матеріалізація П., приведення її в дію у предметній формі досягається створенням відповідних інструментів або засобів: політичних інститутів (виборності, призначень, представництв, органів, установ); інститутів влади-уряду, його апарату; в документах, політичних програмах, статутах, доповідях, промовах, розпорядженнях, інструкціях, наказах, декретах; у прилюдній, аудіовізуальній формі – пропаганді, гаслах, засобах масової інформації, у кінематографії, театрі, літературі, у наукових дослідженнях.

ПОЛІТИКА ВНУТРІШНЯ – діяльність державних органів, установ, правлячих партій, спрямована на узгодження інтересів окремих верств населення країни, на певне їх підпорядкування та можливе за конкретних умов задоволення, на збереження існуючого стану в суспільстві або на цілеспрямоване його перетворення, на забезпечення цілісності, взаємозв'язку і взаємодії окремих сфер суспільства.

ПОЛІТИКА ЗОВНІШНЯ – загальний курс держави в міжнародних справах, який регулює відносини з іншими державами та міжнародними організаціями відповідно до потреб, цілей і принципів її внутрішньої політики.

ПОЛІТИКА МІЖНАРОДНА – система економічних, правових, дипломатичних, ідеологічних, військових, культурних та ін. зв'язків і відносин між народами, державами й групами держав, провідними

соціальними, економічними та політичними силами й організаціями, що діють на світовій арені.

ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ – частина суспільного життя, пов'язаного з політичною владою й реалізацією соціальних інтересів, основним змістом якої є свідомо й цілеспрямована політична діяльність.

ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ – сукупність способів і методів здійснення політичної влади, яка відображає порядок взаємовідносин громадян і держави. П.Р. впливає: 1) зі способу й характеру формування представницьких установ, органів влади, 2) співвідношення законодавчої, виконавчої та судової влади, 3) центральних і місцевих органів, 4) становища, ролі та умов діяльності громадських організацій, рухів, партій, правового статусу особи, 5) системи заборон і допущень, які встановлюються державною владою. На сутність П.Р. впливає: 1) рівень стабільності суспільства, 2) економічні, соціальні, культурні фактори, 3) історичні традиції. Їхня сукупність визначає типологію П.Р. (тоталітаризм, авторитаризм, лібералізм, демократизм та ін.). Політична історія свідчить, що перехід від тоталітарних режимів до демократичних триває певний час і передбачає проходження в певній формі через авторитарний стан суспільства.

ПОЛІТИЧНІ ВІДНОСИНИ – охоплюють зв'язки, що виникають між різними політичними інститутами й організаціями, соціальними групами та індивідуумами у сфері завоювань і практичної реалізації політичної влади, втілення певних суспільних інтересів. П.В. – відображення певних суспільних інтересів. П.В. можуть виступати в масштабі однієї держави або системи держав, або в глобальному масштабі, набираючи форми співробітництва, компромісу, суперництва та боротьби. П.В. як один із видів суспільних відносин охоплює також соціально-економічні зв'язки. Об'єктивний історичний взаємозв'язок політичних та економічних відносин особливо помітний в умовах перебудови й зміни системи керівництва народногосподарським розвитком у сучасному суспільстві. До структури найважливіших П.В. належать утворення й функціонування партій та їх коаліцій, що може бути наслідком певних політичних компромісів, співробітництво міжнародних політичних організацій; широке коло взаємовідносин держави та її громадянина у світлі реальних можливостей здійснення прав і свобод людини.

ПОЛІТИЧНА БОРОТЬБА – явище політичного життя, в основі якого лежить зіткнення інтересів різних політичних сил, кожна з яких прагне досягти певної політичної мети.

ПОЛІТИЧНА ВЛАДА – 1) право, здатність і можливість соціального

суб'єкта (індивіда, групи) нав'язувати, відстоювати і запроваджувати в життя певні політичні погляди, установки й мету, проводити свою волю за допомогою правових і політичних норм і спеціального інструмента – держави. Відбиває політичні позиції, які мають ті чи інші верстви населення, класи, нації і конкретні особи; 2) взагалі вплив і керування в будь-яких політичних організаціях: партіях, рухах, незалежно від того, знаходяться вони біля керма державної влади чи знаходяться в опозиції.

ПОЛІТИЧНА ВОЛЯ – здатність політичного суб'єкта до послідовної реалізації поставлених цілей у сфері політичної влади.

ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ – у широкому розумінні – це реалізація політичних суспільних відносин, взаємодія класів, націй, організацій, органів, інших соціальних спільнот, окремих осіб для здійснення певних політичних інтересів з приводу завоювання, використання й утримання влади. У вузькому розумінні власне П.Д. – це методи й засоби виконання владних функцій певними політичними силами, суспільними групами, а також засоби протидії їм, які не виходять за межі правової регламентації й відповідають вимогам конституції.

ПОЛІТИЧНА ДОКТРИНА – система настанов, які визначають цілі, що за певних конкретно-історичних умов можуть бути прийняті для реалізації державою, партією чи рухом, а також засоби їх досягнення.

ПОЛІТИЧНА ЕЛІТА – меншість суспільства, що являє собою достатньо самостійну, вищу, відносно привілейовану групу, наділену видатними психологічними, соціальними й політичними якостями, яка бере безпосередню участь у затвердженні та здійсненні рішень, пов'язаних із використанням державної влади або здійсненням впливу на неї.

ПОЛІТИЧНА ЕТИКА – галузь, аспект загальної етики, що досліджує моральні засади політики і влади (у широкому розумінні), професійну етику суб'єктів політичної діяльності (у вузькому розумінні).

ПОЛІТИЧНА ЗРІЛІСТЬ – рівень розвитку особистості, що характеризує ступінь і повноту оволодіння нею досвідом політичних відносин.

ПОЛІТИЧНА ІДЕОЛОГІЯ – система концептуально оформлених політичних, правових, релігійних, естетичних і філософських уявлень, поглядів та ідей, які відображають ставлення людей до дійсності й одне до одного, способи пізнання та інтерпретації буття з позицій цілей, ідеалів, інтересів певних соціальних груп та суб'єктів політики.

ПОЛІТИЧНА КРИЗА– фаза політичного процесу, яка характеризується порушенням політичної стабільності в суспільстві, неможливістю ефективного функціонування політичної системи; гострий, важкий політичний стан суспільства, державно-правової системи, партій.

ПОЛІТИЧНА КУЛЬТУРА – рівень засвоєння людиною й суспільством політичних ідей, поглядів, концепцій, програм, досягнень суспільно-політичної думки; зрілість і компетентність у оцінках політичних явищ; форма політичної етики, поведінки, вчинків і дій.

ПОЛІТИЧНА МОДЕРНІЗАЦІЯ– 1) комплекс науково-методологічних засобів, спрямованих на пояснення джерел, характеру й напрямів політичних змін на історичній, сучасній і постсучасній стадіях загальноцивілізаційного розвитку з розкриттям на рівні окремо взятих соціумів усієї сукупності відносин: держава – міжнародна система, держава – громадянське суспільство, держава – особистість, індивідум – індивідум та ін.; 2) практичне втілення елементів раціоналізації влади й політичної бюрократії через органічне поєднання політичних, економічних і духовних чинників соціального розвитку; зростання здатності політичної системи адаптуватись до нових соціальних зразків; ослаблення й заміну традиційних еліт модернізаторськими; подолання відчуження населення від політичного життя й забезпечення його групової та індивідуальної участі в ньому; постійне вдосконалення нормативної та ціннісної систем суспільства.

ПОЛІТИЧНА ОПОЗИЦІЯ–легальна форма протистояння, протидії певної соціальної або політичної групи чи партії офіційному курсові.

ПОЛІТИЧНА ОРІЄНТАЦІЯ– певні уявлення політичних суб'єктів про цілі, завдання діяльності політичних партій, політичного режиму, суспільства в цілому.

ПОЛІТИЧНА ПАРТІЯ – організована група однодумців, яка виражає інтереси частини народу, класу, класів, соціальної верстви, верств, намагається реалізувати їх завдяки здобуттю державної влади або участі в ній.

ПОЛІТИЧНА ПОДІЯ – конкретна, відносно обмежена взаємодія груп людей з політичною владою з метою впливу на неї задля задоволення власних вимог і побажань.

ПОЛІТИЧНА СВІДОМОСТЬ– опосередковане відображення політичного життя суспільства, суттю якого є проблема влади, формування, розвиток задоволення інтересів і потреб політичних суб'єктів;

сукупність поглядів оцінок, настанов, які, відображаючи політико-владні відносини, набувають певної самостійності.

ПОЛІТИЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА– сукупність державних і недержавних соціально-політичних інститутів, які здійснюють владу, управління справами суспільства, регулювання політичних процесів, взаємовідносини між соціальними групами, націями, державами, що забезпечують політичну стабільність, і прогресивний розвиток.

ПОЛІТИЧНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ – засвоєння особою соціального й політичного досвіду шляхом включення її у політичну систему, в управління політичними процесами. Найважливішими результатами П.с. є політичні переконання, почуття, цінності й норми політичної діяльності, що роблять суспільство спроможним забезпечити збереження, модернізацію чи зміну політичного режиму.

ПОЛІТИЧНА СТАБІЛЬНІСТЬ – стан динамічної рівноваги політичних сил.

ПОЛІТИЧНА УЧАСТЬ – залучення людей до процесу політико-владних відносин, здійснення ними певних актів, заходів, що виражають інтереси, потреби, уподобання, думки, погляди та настрої, вплив на органи влади з метою реалізації соціальних інтересів.

ПОЛІТИЧНЕ ВІДЧУЖЕННЯ – процес, який характеризується сприйняттям політики, держави, влади як сторонніх, чужих сил, які панують над людиною, пригнічують її.

ПОЛІТИЧНЕ ЖИТТЯ – одна з основних сфер суспільного життя, пов'язана з діяльністю і відносинами індивідів і соціальних спільнот, створених ними політичних інститутів для виявлення інтересів соціальних суб'єктів, а також боротьба за їх реалізацію через посередництво політичної влади в процесі політичного розвитку.

ПОЛІТИЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ – наукове дослідження (передбачення) перспектив конкретного політичного суб'єкта, політичної ситуації та політичного процесу загалом.

ПОЛІТИЧНЕ РІШЕННЯ– політична дія інформованого суб'єкта влади для реалізації певної мети, що передбачає оптимізацію зовнішніх, внутрішніх умов функціонування даного суб'єкта й визначення перспектив його подальшого розвитку.

ПОЛІТИЧНЕ УПРАВЛІННЯ– цілеспрямований вплив людей і владних структур на суспільство в цілому або на окремі його сфери з метою їх оптимізації(впорядкування, вдосконалення й розвитку) та досягнення певних цілей.

ПОЛІТИЧНЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ – забезпечення участі політичних інституцій (державних установ, політичних партій, громадських організацій) в управлінні спільними справами.

ПОЛІТИЧНИЙ АВАНТЮРИЗМ – політичні наміри й дії, що спираються на віру та оману, спрямовуються на здійснення мети, заснованої на уявленнях, бажаннях, міфічних переконаннях без урахування реальних політичних сил і можливостей, розрахованої на випадковий успіх.

ПОЛІТИЧНИЙ БЛОК – об'єднання, союз політичних партій, громадських організацій, груп людей задля узгоджених дій, досягнення спільних, насамперед політичних цілей.

ПОЛІТИЧНИЙ КОНФЛІКТ– зіткнення несумісних, часом протилежних, інтересів, дій, поглядів окремих людей, політичних партій, громадських організацій, етнічних груп, націй, держав та їх органів, військово-політичних і політико-економічних організацій (блоків).

ПОЛІТИЧНИЙ ЛІДЕР – глава, керівник держави, партії, громадсько-політичної організації, руху, якоїсь громади тощо; популярний і впливовий учасник суспільного життя, який визначально впливає на нього, консолідує зусилля людей для досягнення якоїсь спільної мети.

ПОЛІТИЧНИЙ МАРКЕТИНГ – сукупність форм, методів і технологій дослідження, проектування, регулювання та впровадження в суспільно-політичну практику певних настанов суспільної свідомості з метою завоювання та утримання контролю за ринком влади.

ПОЛІТИЧНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ – система управління політичними процесами; наука й мистецтво аналізу тенденцій політичного розвитку, передбачення його наслідків, вироблення рекомендацій для політичного керівництва та забезпечення реалізації в політичній практиці.

ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС – хід розвитку політичних явищ; сукупність дій різноманітних течій політичних сил, течій, котрі прагнуть здійснення певних політичних цілей, програм.

ПОЛІТИЧНИЙ РЕЖИМ – сукупність засобів і методів здійснення політичної влади, яка відображує характер взаємовідносин громадян і держави. Визначається способом і характером формування представницьких установ, органів влади, співвідношенням законодавчої, виконавчої і судової влади, центральних і місцевих органів, становищем, роллю та умовами діяльності громадських організацій, рухів, партій, правовим статусом особи, ступенем розвитку демократичних свобод. Розрізняють демократичні, авторитарні, тоталітарні, ліберальні, диктаторські, фашистські, екстремістські, парламентські, президентські, монархічні, республіканські, надзвичайного правління, абсолютистські та інші П.р.

ПОЛІТИЧНИЙ РУХ – це відносно цілеспрямована й організована діяльність групи людей, які мають спільні інтереси й борються за їх реалізацію політичними засобами, що впливають на політичну владу.

ПОЛІТИЧНІ ВІДНОСИНИ – відносини між суб'єктами політики в процесі здобуття та утримання політичної влади, реалізації інтересів у сфері політики.

ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ – органи та організації, які формують і впливають на політичні процеси та явища, пов'язані із завоюванням, утриманням і використанням влади в суспільстві та державі. До найважливіших П.І. відносять органи державного управління, які реалізують зовнішню та внутрішню політику, систему установ законодавчої, виконавчої та судової влади, громадські організації й партії.

ПОЛІТИЧНІ ІНСТИТУТИ – сукупність суб'єктів, які беруть участь у політичному житті суспільства (органи державного правління, законодавчі, судові органи, політичні партії, рухи, фронти тощо).

ПОЛІТИЧНІ ОБСТАВИНИ – умови політичного функціонування і розвитку суспільства, які виражаються у співвідношеннях політичних сил щодо оволодіння, утримання й використання політичної влади.

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ УКРАЇНИ – політичні партії, які зараз існують в Україні. Україна має багатопартійну систему, і на 16 червня 2014 року в Україні офіційно зареєстровані 208 політичних партій (за матеріалами вільної енциклопедії).

Політичні партії України

№ з/п	Дата реєстрації	Назва партії
-------	-----------------	--------------

№ з/п	Дата реєстрації	Назва партії
1	5 листопада 1990 року	Політична партія «Українська платформа "Собор"»
2	24 травня 1991 року	Партія зелених України
3	28 червня 1991 року	Демократична партія України
4	10 жовтня 1991 року	Ліберальна партія України
5	25 листопада 1991 року	Соціалістична партія України
6	3 березня 1992 року	Селянська партія України
7	17 липня 1992 року	Ліберально-демократична партія України
8	30 жовтня 1992 року	Українська національна консервативна партія
9	23 листопада 1992 року	Християнсько-демократична партія України
10	26 січня 1993 року	Конгрес українських націоналістів
11	1 лютого 1993 року	Народний рух України
12	9 лютого 1993 року	Партія ветеранів Афганістану
13	4 березня 1993 року	Соціал-демократична партія України
14	14 травня 1993 року	Партія «Віче»
15	21 травня 1993 року	Партія відродження села
16	10 червня 1993 року	Слов'янська партія
17	5 жовтня 1993 року	Комуністична партія України
18	17 листопада 1993 року	Політична партія «Організація українських націоналістів»
19	22 березня 1994 року	Політична партія «Всеукраїнське об'єднання "Громада"»
20	22 грудня 1994 року	Народно-демократична партія патріотів України
21	2 серпня 1995 року	Християнсько-ліберальна партія України
22	16 жовтня 1995 року	Всеукраїнське об'єднання «Свобода»
23	25 січня 1996 року	Всеукраїнське об'єднання «Демократи (Демократична партія)»
24	30 травня 1996 року	Народно-демократична партія
25	1 липня 1996 року	Соціал-демократична партія України (об'єднана)
26	9 липня 1996 року	Прогресивна соціалістична партія України
27	30 грудня 1996 року	Народна партія
28	21 березня 1997 року	Партія «Жінки України»
29	27 березня 1997 року	Партія «Християнсько-демократичний союз»
30	11 червня 1997 року	Партія «Союз»
31	11 червня 1997 року	Політична партія «Справжня Україна»
32	7 липня 1997 року	Партія захисників Вітчизни
33	24 липня 1997 року	Республіканська християнська партія

№ з/п	Дата реєстрації	Назва партії
34	29 вересня 1997 року	Політична партія «Правий сектор»
35	24 жовтня 1997 року	Партія «Реформи і порядок»
36	6 листопада 1997 року	Партія регіонів
37	19 січня 1998 року	Партія «Народний блок»
38	20 січня 1998 року	Партія «За права людини»
39	30 вересня 1998 року	Партія «Русь»
40	20 жовтня 1998 року	Всеукраїнська чорнобильська народна партія «За добробут та соціальний захист народу»
41	12 грудня 1998 року	Партія Наталії Королевської «Україна – Вперед!»
42	31 грудня 1998 року	Патріотична партія України
43	4 січня 1999 року	Політична партія малого і середнього бізнесу України
44	11 січня 1999 року	Політична партія «Держава»
45	26 січня 1999 року	Політична партія «Селянська Україна»
46	30 березня 1999 року	Партія «Громадська сила»
47	30 квітня 1999 року	Всеукраїнське політичне об'єднання «Єдина родина»
48	13 травня 1999 року	Політична партія «Народна Самооборона»
49	20 травня 1999 року	Політична партія «Ліберальна Україна»
50	11 червня 1999 року	Партія «Демократичний союз»
51	9 липня 1999 року	Політична партія «Молода Україна»
52	3 вересня 1999 року	Молодіжна партія України
53	16 вересня 1999 року	Всеукраїнське об'єднання «Батьківщина»
54	24 вересня 1999 року	Єдиний центр
55	2 листопада 1999 року	Партія вільних демократів
56	11 листопада 1999 року	Партія пенсіонерів України
57	3 грудня 1999 року	Політична партія «Всеукраїнське об'єднання «Центр»
58	13 грудня 1999 року	Партія «РОДИНА»
59	16 грудня 1999 року	Всеукраїнська партія «Нова сила»
60	23 грудня 1999 року	Партія «Солідарність жінок України»
61	31 грудня 1999 року	Українська народна партія
62	1 лютого 2000 року	Народна партія вкладників та соціального захисту
63	4 лютого 2000 року	Українська партія «Єдність»
64	20 квітня 2000 року	Партія промисловців і підприємців України
65	4 травня 2000 року	Політична партія «За Україну!»
66	5 травня 2000 року	Політична партія «Національний альянс свободи та

№ з/п	Дата реєстрації	Назва партії
		українського патріотизму "НАСТУП"»
67	18 травня 2000 року	Партія «Об'єднані ліві і селяни»
68	21 червня 2000 року	Політична партія «Трудова Україна»
69	23 серпня 2000 року	Всеукраїнська партія народної довіри
70	1 вересня 2000 року	Партія «Національно-демократичне об'єднання "Україна"»
71	9 листопада 2000 року	Комуністична партія України (оновлена)
72	22 грудня 2000 року	Народний рух України за єдність
73	29 грудня 2000 року	Українська політична партія «Християнський рух»
74	14 лютого 2001 року	Політична партія «Нова політика»
75	20 березня 2001 року	Зелена екологічна партія України «Райдуга»
76	27 березня 2001 року	Українська морська партія
77	30 березня 2001 року	Комуністична партія робітників і селян
78	30 березня 2001 року	Всеукраїнське політичне об'єднання «Жінки за майбутнє»
79	30 березня 2001 року	Партія «Руський блок»
80	30 березня 2001 року	Всеукраїнська партія духовності і патріотизму
81	1 серпня 2001 року	Політична партія «Вітчизна»
82	11 грудня 2002 року	Соціально-екологічна партія «Союз. Чорнобиль. Україна.»
83	28 грудня 2002 року	Політична партія «Союз анархістів України»
84	5 червня 2003 року	Політична партія України «Русь Єдина»
85	7 листопада 2003 року	Всеукраїнська політична партія – Екологія та Соціальний захист
86	15 червня 2004 року	Партія «Відродження»
87	7 липня 2004 року	Соціально-християнська партія
88	5 серпня 2004 року	Всеукраїнська політична партія «Братство»
89	13 жовтня 2004 року	Партія державного нейтралітету України
90	23 грудня 2004 року	Партія «Соціалістична Україна»
91	29 грудня 2004 року	Політична партія «Сила і честь»
92	18 січня 2005 року	Політична партія «Всеукраїнський патріотичний союз»
93	30 січня 2005 року	Політична партія «Третя Сила»
94	16 лютого 2005 року	Партія «Наш Дім Україна»
95	17 лютого 2005 року	Партія угорців України «КМКС»
96	17 лютого 2005 року	Українська партія честі, боротьби з корупцією та організованою злочинністю

№ з/п	Дата реєстрації	Назва партії
97	25 лютого 2005 року	Народна екологічна партія
98	11 березня 2005 року	Республіканська партія України
99	14 березня 2005 року	Політична партія «УДАР (Український Демократичний Альянс за Реформи) Віталія Кличка»
100	14 березня 2005 року	Політична партія «Нова демократія»
101	18 березня 2005 року	Партія Народної Дії «НАДІЯ»
102	22 березня 2005 року	Політична партія «Наша Україна»
103	23 березня 2005 року	Громадянська партія «ПОРА»
104	24 березня 2005 року	Політична партія «Громадянська позиція»
105	24 березня 2005 року	Демократична партія угорців України
106	24 березня 2005 року	Українська партія «Зелена планета»
107	24 березня 2005 року	Політична партія «Україна соборна»
108	25 березня 2005 року	Партія Труда
109	25 березня 2005 року	Партія «Громадянська солідарність»
110	25 березня 2005 року	Політична партія «Європейська платформа»
111	25 березня 2005 року	Політична партія «Економічна платформа»
112	25 березня 2005 року	Українська консервативна партія
113	25 березня 2005 року	Політична партія «Совість України»
114	25 березня 2005 року	Політична партія «Справедлива Україна»
115	20 липня 2005 року	Партія «Селянський блок "Аграрна Україна"»
116	14 лютого 2006 року	Політична партія «Соціал-патріотична асамблея слов'ян»
117	11 квітня 2006 року	Політична партія «Народно-трудоий союз України»
118	10 липня 2006 року	Політична партія «Спільна дія»
119	3 серпня 2006 року	Політична партія «Європейська партія України»
120	15 вересня 2006 року	Політична партія «Велика Україна»
121	15 вересня 2006 року	Політична партія «Ліберально-гуманістична партія "Товариш"»
122	14 листопада 2006 року	Аграрна партія України
123	29 листопада 2006 року	Політична партія «Козацька слава»
124	13 грудня 2006 року	Політична партія «Політичне об'єднання "Пряма дія"»
125	21 грудня 2006 року	Українська республіканська партія
126	27 грудня 2006 року	Українська партія
127	20 січня 2007 року	Політична партія «Українські соціал-демократи»
128	6 березня 2007 року	Партія селян

№ з/п	Дата реєстрації	Назва партії
129	13 квітня 2007 року	Партія «Київська Русь»
130	26 червня 2007 року	Політична партія «Фронт змін» (у стадії припинення)
131	14 січня 2008 року	Політична партія «Права воля України»
132	28 січня 2008 року	Політична партія «Союз лівих сил»
133	1 лютого 2008 року	Політична партія «Партія нового покоління України»
134	5 травня 2008 року	Всеукраїнська козацька партія
135	7 травня 2008 року	Політична партія «РУСИЧИ»
136	10 червня 2008 року	Політична партія «Партія козаків України»
137	10 червня 2008 року	Політична партія «Козацька українська партія»
138	18 липня 2008 року	Політична партія «Україна майбутнього»
139	4 вересня 2008 року	Політична партія «Пробудження»
140	2 жовтня 2008 року	Політична партія «Народна воля»
141	2 жовтня 2008 року	Політична партія «Самоврядна Українська держава»
142	6 жовтня 2008 року	Політична партія «Партія захисту прав людини»
143	16 жовтня 2008 року	Політична партія «Зелені»
144	23 жовтня 2008 року	Політична партія «Кияни передусім!»
145	24 жовтня 2008 року	Політична партія «Єдина Країна»
146	28 жовтня 2008 року	Політична партія «Громадянський рух України»
147	28 жовтня 2008 року	Політична партія «Руська Єдність»
148	18 листопада 2008 року	Прогресивно-демократична партія України
149	17 грудня 2008 року	Політична партія «Правда»
150	12 січня 2009 року	Політична партія «Право і справедливість»
151	14 січня 2009 року	Політична партія «Аграрно-промисловий союз»
152	16 березня 2009 року	Політична партія «Партія "Народний порядок"»
153	25 березня 2009 року	Політична партія «Соціальна справедливість»
154	27 березня 2009 року	Політична партія «Українська платформа» (у стадії припинення)
155	13 квітня 2009 року	Політична партія «Всеукраїнська партія "Дітей війни"»
156	14 квітня 2009 року	Політична партія «Діти війни "Народна партія України"»
157	22 квітня 2009 року	Політична партія «Рідне місто»
158	20 квітня 2009 року	Політична партія «Наш Дім»
159	9 липня 2009 року	Політична партія «Партія сильної влади»
160	9 липня 2009 року	Політична партія «Справедлива країна»
161	13 липня 2009 року	Політична партія «Партія місцевого

№ з/п	Дата реєстрації	Назва партії
		самоврядування»
162	22 січня 2010 року	Політична партія «Праведність»
163	2 квітня 2010 року	Політична партія «Вся Україна»
164	2 квітня 2010 року	Політична партія «Захист»
165	23 квітня 2010 року	Політична партія «Закон і порядок»
166	23 квітня 2010 року	Політична партія «Твоя Україна»
167	30 квітня 2010 року	Політична партія «За справедливість та добробут»
168	30 квітня 2010 року	Політична партія «Народна сила»
169	27 травня 2010 року	Політичне об'єднання «Рідна Вітчизна»
170	10 червня 2010 року	Політична партія «Молодь до ВЛАДИ»
171	8 вересня 2010 року	Політична партія «Всеукраїнське об'єднання "Воля"»
172	28 вересня 2010 року	Радикальна партія Олега Ляшка
173	28 вересня 2010 року	Політична партія «Козацька народна партія»
174	16 березня 2011 року	Політична партія «Нове життя»
175	12 квітня 2011 року	Політична партія «Мерітократична партія України»
176	19 квітня 2011 року	Політична партія «Міст»
177	4 травня 2011 року	Політична партія «Народна ініціатива»
178	26 липня 2011 року	Політична партія «Наш час»
179	1 серпня 2011 року	Політична партія «Інтернет партія України»
180	23 серпня 2011 року	Політична партія «Блокова партія»
181	7 вересня 2011 року	Політична партія «Демократичний альянс»
182	10 жовтня 2011 року	Політична партія «Партія українського народу»
183	17 жовтня 2011 року	Політична партія «Народний парламент»
184	21 жовтня 2011 року	Політична партія «Духовна Україна»
185	7 листопада 2011 року	Політична партія «Робітничка партія України»
186	11 листопада 2011 року	Політична партія «Власна сила»
187	12 березня 2012 року	Політична партія «Нові обличчя»
188	14 березня 2012 року	Робітничка партія України (марксистсько-ленінська)
189	11 травня 2012 року	Політична партія «Нова держава»
190	17 травня 2012 року	Політична партія «За краще життя»
191	19 червня 2012 року	Політична партія «Республіканців»
192	21 грудня 2012 року	Політична партія «Самопоміч»
193	29 грудня 2012 року	Політична партія «Партія "Самопоміч"»
194	10 квітня 2013 року	Політична партія «Інтернаціональна»
195	11 квітня 2013 року	Політична партія «Партія "Народна платформа"»

№ з/п	Дата реєстрації	Назва партії
196	28 травня 2013 року	Політична партія «Голос народу»
197	15 липня 2013 року	Політична партія «Ми Маємо Мету»
198	12 серпня 2013 року	Політична партія «Всеукраїнське об'єднання "За справедливість"»
199	24 грудня 2013 року	Політична партія «Комуністична марксистсько-ленінська партія України»
200	21 лютого 2014 року	Політична партія «Оберіг»
201	19 березня 2014 року	Політична партія «5.10»
202	27 березня 2014 року	Політична партія «Республіканська партія "Славутич"»
203	28 березня 2014 року	Політична партія «Зелений Тризуб»
204	31 березня 2014 року	Політична партія «Партія "Народна дія"»
205	2 квітня 2014 року	Політична партія «Республіка»
206	6 травня 2014 року	Політична партія «СІРІУС»
207	20 травня 2014 року	Політична партія «Сам за себе»
208	22 травня 2014 року	Політична партія «Ми Українці»
209	13 червня 2014 року	«Сила нації»
210	13 червня 2014 року	«Народний контроль»

ПОЛІТИЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ – сукупність методів і систем послідовних дій, спрямованих на досягнення необхідного політичного результату.

ПОЛІТОЛОГІЯ – наука, об'єктом якої є політика та її взаємовідносини з людиною й суспільством; посідає одне з провідних місць у сучасному суспільствознавстві. Щодо П. в зарубіжній та вітчизняній літературі часто вживаються терміни «політична наука», «наука про політику», «політична соціологія», що відображають традиції та особливості національних політичних шкіл.

ПОПУЛІЗМ – схильність політиків домагатися визнання їхньої громадської діяльності, популярності, вдаючись до простих, прийнятних для населення аргументів та пропозицій, уникаючи непопулярних, але необхідних заходів щодо вирішення суспільних проблем.

ПРАВЛЯЧА ЕЛІТА– група осіб, рішення яких істотно впливають на процес функціонування й розвитку суспільних інституцій.

ПРАВОВА ДЕРЖАВА– тип держави основними ознаками якої є зв'язаність правом, верховенство закону, поділ влади й правовий

захист особи, юридична рівність громадянина й держави.

ПРЕЗИДЕНТ УКРАЇНИ – глава держави України. Статус Президента України визначено в розділі V Конституції України, де сформульовані права та обов'язки Президента як глави держави, порядок його обрання, а також можливість усунення з поста й припинення його повноважень.

Президент України є гарантом державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини й громадянина.

Відповідно до закону України «Про вибори Президента України», Президентом України може бути обраний громадянин України, який на день виборів:

- досяг тридцяти п'яти років;
- має право голосу;
- володіє державною мовою;
- проживає в Україні протягом десяти останніх років перед днем виборів;
- є громадянином України.
-

Президенти України

№ з/п	ПІП Президента України	Зайняв пост	Покинув пост
1	Кравчук Леонід Макарович	5 грудня 1991 року	19 липня 1994 року
2	Кучма Леонід Данилович	19 липня 1994 року	23 січня 2005 року
3	Ющенко Віктор Андрійович	23 січня 2005 року	25 лютого 2010 року
4	Янукович Віктор Федорович	25 лютого 2010 року	22 лютого 2014 року
5	в.о. Турчинов Олександр Валентинович	23 лютого 2014 року	7 червня 2014 року
6	Порошенко Петро Олексійович	7 червня 2014 року	

Прем'єр-міністр України – посада Голови Кабінету Міністрів в Україні. Очолює виконавчу владу країни.

Згідно зі статтею 107 Конституції України є Членом Ради національної безпеки й оборони України.

За час незалежності, від 1991 року по 2014 рік, в Україні змінилося 16 прем'єр-міністрів. Чинним прем'єр-міністром України є Арсеній Яценюк.

Прем'єр-міністри України

№	Прізвище та ім'я прем'єр-міністра	Зайняв пост	Покинув пост
1	Вітольд Фокін	24 серпня 1991 року	1 жовтня 1992 року

-	Валентин Симоненко (в. о.)	2 жовтня 1992 року	13 жовтня 1992 року
2	Леонід Кучма	13 жовтня 1992 року	22 вересня 1993 року
-	Юхим Звягільський (в. о.)	22 вересня 1993 року	16 червня 1994 року
3	Віталій Масол	16 червня 1994 року	6 березня 1995 року
-	Євген Марчук (в. о.)	6 березня 1995 року	8 червня 1995 року
4	Євген Марчук	8 червня 1995 року	28 травня 1996 року
5	Павло Лазаренко	28 травня 1996 року	19 червня 1997 року
-	Василь Дурдинець (в. о.)	19 червня 1997 року	16 липня 1997 року
6	Валерій Пустовойтенко	16 липня 1997 року	22 грудня 1999 року
7	Віктор Ющенко	22 грудня 1999 року	29 травня 2001 року
8	Анатолій Кінах	29 травня 2001 року	21 листопада 2002 року
9	Віктор Янукович	21 листопада 2002 року	7 грудня 2004 року
-	Микола Азаров (в. о.)	7 грудня 2004 року	28 грудня 2004 року
9	Віктор Янукович	28 грудня 2004 року	5 січня 2005 року
-	Микола Азаров (в. о.)	5 січня 2005 року	24 січня 2005 року
-	Юлія Тимошенко (в. о.)	24 січня 2005 року	4 лютого 2005 року
10	Юлія Тимошенко	4 лютого 2005 року	8 вересня 2005 року
-	Юрій Єхануров (в. о.)	8 вересня 2005 року	22 вересня 2005 року
11	Юрій Єхануров	22 вересня 2005 року	4 серпня 2006 року
12	Віктор Янукович (Вдруге)	4 серпня 2006 року	18 грудня 2007 року
13	Юлія Тимошенко (Вдруге)	18 грудня 2007 року	3 березня 2010 року
-	Юлія Тимошенко (в. о.)	3 березня 2010 року	11 березня 2010 року
14	Микола Азаров	11 березня 2010 року	3 грудня 2012 року
-	Микола Азаров (в. о.)	3 грудня 2012 року	13 грудня 2012 року
(14)	Микола Азаров	13 грудня 2012 року	28 січня 2014 року
-	Сергій Арбузов (в. о.)	28 січня 2014 року	27 лютого 2014 року
15	Арсеній Яценюк	27 лютого 2014 року	

Р

РАСИЗМ – політична ідеологія й практика, теоретичною основою яких є сукупність антинаукових концепцій про фізичну та психічну неповноцінність людських рас і вирішальний вплив расових відмінностей на історію й культуру людства. Для Р. характерні людиноненависницькі ідеї споконвічного поділу людей на вищі та нижчі раси, з яких перші є нібито єдиними творцями цивілізації, покликаними

панувати, а другі не здатні до створення й навіть засвоєння високої культури й тому приречені бути об'єктами експлуатації.

РЕГЛАМЕНТ – сукупність норм, настанов і правил, які регулюють організацію роботи, порядок скликання та проведення сесій, з'їздів, конференцій, нарад, зборів, процедуру виборів членів керівних органів, порядок внесення й обговорення питань порядку денного, визначення доповідача, утворення допоміжних органів, надання прав, обов'язків і повноважень їхнім членам Р. розробляється й приймається сесіями, з'їздами, конференціями, зборами та керівними органами політичних організацій і покликаний служити забезпеченню їх безперебійної, ефективної і оперативної роботи.

РЕЖИМ ПОЛІТИЧНИЙ – сукупність методів, засобів і способів, із допомогою яких владні органи здійснюють управління суспільством і забезпечують своє політичне панування.

РЕЙТИНГ – показник популярності в суспільстві політичних діячів, політичних партій, громадських організацій, їх авторитету й потенційної підтримки виборців, якби в цей момент проводилися вибори. Будучи одним з різновидів суспільної думки, Р. у той же час виступає як результат виявлення ставлення суспільства до тих чи інших суб'єктів; поточної політики, як інструмент її зондажу і як фактор впливу на нормування суспільної думки.

РЕСПУБЛІКА – держава, у якій органи влади формуються за принципом виборності їх народом; форма державного управління, за якої вища влада належить виборним представницьким органам, а глава держави обирається населенням чи представницьким органом. Розрізняють два основні типи Р. – президентську й парламентську.

РЕФЕРЕНДУМ – спосіб прийняття законів та інших рішень з найважливіших питань суспільного життя прямим волевиявленням громадян через усенародне голосування.

САМОВРЯДУВАННЯ – надане законом і державною владою право місцевих органів самостійно розв'язувати коло питань, що входять до їхньої компетенції; діяльність щодо реалізації цього права.

САМОВРЯДУВАННЯ МІСЦЕВЕ – політико-правовий інститут, у межах якого здійснюється управління місцевими справами в низових адміністративно-територіальних одиницях (громадах) через самоорганізацію місцевих жителів, за згодою й при підтримці держави.

СВІТОВИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ПРОЦЕС – сукупна діяльність народів, держав та їх інститутів, соціальних спільнот та їхніх організацій і рухів, які переслідують певні політичні цілі в царині міжнародного життя.

СЕПАРАТИЗМ – рух за територіальне відокремлення тієї чи іншої частини держави з метою створення нового державного утворення або надання певній частині держави автономії за національними, релігійними чи мовними ознаками.

СИСТЕМА БАГАТОПАРТІЙНА – цілісне утворення, що формується всередині політичної системи суспільства на основі усталених зв'язків між політичними партіями, які відрізняються програмними настановами, тактикою, внутрішньою структурою. С.б. є одним із критеріїв розвиненої політичної системи суспільства та її атрибутів; існує лише в демократичних країнах із чітким правовим регулюванням соціально-політичного життя та наявністю громадянського суспільства.

СИСТЕМА ОДНОПАРТІЙНА – неконкурентний тип партійної системи, що складається з представників або членів однієї політичної партії. Існувала в СРСР, деяких інших соціалістичних країнах. На сучасному етапі поширена в постколоніальних країнах, де поки що не сформувалися сучасна розвинена соціальна структура й відповідний їй політичний плюралізм.

СОЦІАЛ-ДЕМОКРАТІЯ – ідеологічна й політична течія, яка виступає за втілення ідей демократичного соціалізму в усіх сферах життя суспільства; важлива складова політичних лівих сил сучасності, впливова серед робітничих і демократичних кіл Західної Європи.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ – процес засвоєння людиною певної системи знань, норм і цінностей, які дають їй змогу функціонувати як повноправному членові суспільства.

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ПОЛІТИЧНА – процес засвоєння індивідом упродовж його життя політичних знань, норм і цінностей суспільства, до якого він належить.

СОЦІАЛІЗМ – вчення і теорія, які стверджують ідеал суспільного устрою, заснованого на суспільній власності в різноманітних формах, відсутності експлуатації, справедливому розподілі матеріальних благ і духовних цінностей в залежності від затраченої праці, на основі соціально забезпеченої свободи особистості.

СОЦІАЛЬНА ДЕРЖАВА– демократична держава, що спирається на широку соціальну основу й здійснює активну соціальну політику, спрямовану на підвищення, стабільне забезпечення життєвого рівня населення, захист і реалізацію прав і свобод громадян, на створення сучасних систем охорони здоров'я, освіти й соціального забезпечення, на підтримку малозабезпечених працівників, на запобігання й успішне вирішення соціальних конфліктів.

СОЦІОЛОГІЯ ПОЛІТИКИ (політична соціологія) – наука, галузь знань на стику політології і соціології, що користується їхніми ідеями, що бере на своє озброєння їхні прийоми, методи й процедури. Предмет досліджень С.п., власне, сама політика й політичний процес, їхні закономірності, складові елементи й прояви, оцінювані за допомогою методологічних прийомів, моделей і технологій політичної соціології.

СПІВТОВАРИСТВО ПОЛІТИЧНЕ– суспільна група, яка характеризується спільністю інтересів, наявністю визначених засобів стримування руйнівного насильства, а також установами й інститутами для прийняття й запровадження в життя владних рішень.

СТРУКТУРА ДЕРЖАВИ – система органів і установ, які виконують внутрішні й зовнішні функції держави.

СТРУКТУРА ПОЛІТИЧНОЇ СИСТЕМИ – сукупність владних інститутів, що пов'язані між собою і створюють стійку цілісність.

СУБ'ЄКТИ ПОЛІТИКИ– категорія політології, котра визначає, хто є головним діячем, хто другорядним, а хто статистом на політичній арені. С.П. є тільки той, хто впливає на інші об'єкти поза собою. Великі соціальні групи як суб'єкти інтересів, які відображають зміст політичних дій, є в цьому розумінні визначальними С.П. Безпосереднім виконавцем, співвиконавцем і організатором політичних дій можуть бути конкретні індивідууми, якщо вони впливають на напрям, хід і зміст політичних процесів, на характер політичних відносин.

СУВЕРЕНІТЕТ– незалежне від будь-яких сил, обставин і осіб верховенство, незалежність держави в зовнішніх і внутрішніх справах. Відповідно до реалізації суверенітет поділяється на три основні типи: державний, народний та національний. Вони не тотожні, бо кожен з них має свій власний самостійний суб'єкт: державний – державу, народний – народ, національний – націю. Усі ці суверенітети органічно пов'язані й тісно переплетені. У мононаціональній державі національний, народний і державний суверенітет збігаються, знімаючи основні протиріччя і проблеми. У багатонаціональній державі діалектика взаємовідносин досить складна. Національний та державний суверенітети по суті є різними формами проявів народного суверенітету: перший відбиває його етнічну організацію, а другий – державну. Таке розуміння взаємовідносин національного, народного і державного суверенітетів є найбільш поширеною точкою зору і знайшло юридичне закріплення в міжнародному праві.

СУДОВА ВЛАДА– одна з трьох гілок державної влади; необхідна умова реалізації принципу поділу влади, покликана запобігати можливості змови чи протистояння двох інших гілок влади (законодавчої та виконавчої), створювати перепони, щоб унеможливити виникнення диктатури.

Т _____

ТЕОКРАТІЯ – форма державного правління, за якої політична влада належить духівництву або главі церкви.

ТЕРОР – особлива форма політичного насильства, що супроводжується жорстокістю, цілеспрямованістю та удаваною ефективністю. Широко використовується як засіб політичної боротьби в інтересах держави, організації чи певної групи осіб. Головний елемент Т. як метод політичної боротьби в мирний і воєнний час; індивідуальний, організований Т. і Т. як політика держави; Т. як метод внутрішньополітичної боротьби й міжнародні терористичні акти.

ТЕРОРИЗМ – здійснення політичної боротьби засобами залякування, насильства аж до фізичної розправи з політичними противниками; дестабілізація суспільства, державно-політичного ладу шляхом систематичного насильства, політичних вбивств, провокації.

ТЕХНОЛОГІЇ ВИБОРЧІ– сукупність політико-організаційних, інформаційних, пропагандистських та інших дій з метою приведення до влади певного політика, групи політиків, політичної організації чи їх об'єднання.

ТОЛЕРАНТНІСТЬ– терпиме ставлення до інших, чужих думок, вірувань, політичних уподобань та позицій. Є неодмінною умовою демократичного, правового, стабільного суспільно-політичного устрою.

ТОТАЛІТАРИЗМ– політичний режим і система державної влади з використанням насильницьких засобів у процесі управління суспільством, відсутністю політичного плюралізму й демократичних свобод, обмеженням політичних прав усього населення.

У _____

УЗУРПАЦІЯ– насильницьке, протизаконне захоплення влади або присвоєння собі чужих прав на щось, чужих повноважень.

УКРАЇНІЗАЦІЯ – політика партійно-державних органів УРСР у 20-ті і на початку 30-х років ХХ ст., спрямована на більш органічне впровадження радянсько-комуністичної ідеології в Україні силами національних кадрів і в доступній для місцевого населення формі.

УНІТАРНА ДЕРЖАВА – форма державного устрою, яка базується на зверхності суверенітету (верховної влади), єдиної держави над державно-адміністративними або національно-територіальними одиницями, на які вона поділена.

УПРАВЛІННЯ КОНФЛІКТОМ – врегулювання, розв'язання, придушення, а також ініціювання певних конфліктних ситуацій в інтересах суспільства в цілому чи окремих його суб'єктів.

УПРАВЛІННЯ ПОЛІТИЧНЕ– вплив суб'єкта політики на політичну ситуацію з метою забезпечення своїх інтересів; основна ланка будь-якої політичної системи, спрямована на здійснення політичної влади.

УСТРІЙ АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНИЙ – певний спосіб територіального улаштування держави, утворення й діяльності органів державної влади та місцевого самоврядування. У. а.-т. будь-якої держави – це поділ її території на певні частини – краї, області, провінції, землі, штати, департаменти, губернії, волості, повіти, райони, кантони тощо. Він зумовлений соціальною природою держави, традиціями історичного розвитку, завданнями й цілями пануючого режиму.

Ф

ФАШИЗМ– 1) найреакційніша політична течія, яка виражає інтереси реакційних та агресивних сил, прихильників крайніх поглядів і методів у політиці й ідеології; напрям правого екстремізму, представленого ультрареакційними течіями, партіями та угрупованнями; 2) відверто терористична диктатура найреакційніших сил суспільства, яка використовує крайні форми насильства для захоплення й утримання влади, нав'язування своєї волі, утвердження свого панування. Характерні риси Ф.: 1) використання насильницьких форм і методів для придушення мас; 2) знищення демократичних свобод; 3) тотальний контроль над громадським та особистим життям громадян; 4) підвищена соціальна демагогія; 5) псевдосоціалізм (націонал-соціалізм); 6) расизм; 7) шовінізм і націоналізм; 8) тоталітаризм; 9) антидемократизм; 10) правовий нігілізм, елітаризм; 11) геополітика.

ФЕДЕРАЦІЯ– форма державного устрою, за якої декілька державних

утворень, юридично й політично самостійних, утворюють одну союзню державу; союз, об'єднання кількох громадських організацій.

ФЕМІНІЗМ – інтелектуальний та суспільно-політичний рух, що виступає за розширення прав і ролі жінок у суспільстві.

ФЕМІНОКРАТІЯ– влада жінок 1) імовірно, що мала місце як соціальне явище в доісторичний період; 2) явище приходу жінок до влади, на ключові посади в сучасних умовах.

ФОРМА ПРАВЛІННЯ – організація верховної державної влади, порядок утворення її органів та їх взаємини з населенням.

ФРУСТРАЦІЯ – обман, введення в оману; даремна надія, невдача.

ФУНДАМЕНТАЛІЗМ – радикальне й войовниче неприйняття принципів, форм і цілей будь-якої модернізації, обстоювання традиційних життєвих і світоглядних форм.

ФУТУРОЛОГІЯ– царина теоретико-практичного знання, спрямованого на аналіз перспектив історичного життя людини й людства.

Х

ХАРИЗМА– особливий тип легітимності, організації влади й лідерства, заснований на виняткових якостях тієї чи іншої особистості, головним чином релігійного або політичного діяча, що дозволяють йому здійснювати в суспільстві функції пророка, вождя чи реформатора.

ХАРИЗМАТИЧНИЙ ЛІДЕР– громадсько-політичний діяч, ватажок, вождь, авторитет якого ґрунтується на вірі громадян у його надприродні, видатні здібності, виняткові якості, непогрішимість, святість. Харизматичні лідери постають на політичній арені здебільшого в критичні періоди життя суспільства.

ЦЕНТРАЛІЗМ– система управління (або організація), що ґрунтується на принципі суворого підпорядкування місцевих установ (органів) вищестоящим, при цьому вся система управляється з одного центру.

ХАРТІЯ – назва деяких документів, декларацій та інших актів суспільно-політичного значення, наприклад, Велика хартія вольностей (1215 рік)

ХУНТА – рада, збори, колегія; виконавчий орган влади в деяких

латиноамериканських країнах.

Ц

ЦЕЗАРОПАПИЗМ – політика світської влади, спрямована на підпорядкування собі всього церковного життя; поєднання в особі державного правителя вищої світської духовної влади.

ЦЕНзуРА – система державного нагляду за видавничою продукцією та засобами масової інформації.

ЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ – політичний процес, на основі якого формується централізм як управлінська політична система з властивими їй вертикальною структурою та субординацією, концентрацією влади в єдиному центрі.

ЦЕНТРИЗМ – ідейно-політична течія, яка виникла в ході боротьби реформістських і революційних партій, намагалася розв'язати суперечності між ними в програмних і тактичних питаннях робітничого руху. Поширена думка, що в основі центризму лежить здоровий глузд, почуття міри, філософія компромісу, опертя на правову державу, готовність обстоювати інтереси кожної людини, ставлення до політичної боротьби як до гри соціальних сил.

Ч

«ЧЕТВЕРТА ВЛАДА» – образне осмислення й оцінка в сучасному житті засобів масової інформації, що нині по силі впливу на людей практично стали в один ряд із трьома гілками влади – законодавчою, виконавчою, судовою.

ЧИННІСТЬ ВИБОРІВ – визнання виборів такими, що відбулися, тобто під час їх проведення не було порушень Закону про вибори, які могли б вплинути на їхні наслідки.

Ш

ШОВІНІЗМ – агресивна форма націоналізму, проповідь національної виключності, протиставлення інтересів однієї нації інтересам іншої нації; національне забарвлення пихатість, схильність до розпалювання національної ворожнечі й ненависті.

Я _____

ЯДЕРНИЙ ПАРИТЕТ – ядерна стратегічна рівновага між великими ядерними державами й передусім США і Росією.

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ

МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ – об'єднання трьох або більше незалежних держав, їхніх урядів, інших міжурядових організацій, спрямоване на вирішення певних спільних питань чи організації проектів. Уряди діють від імені своєї держави й представляють її інтереси, дотримуючись поваги її суверенітету.

АФРИКАНСЬКИЙ СОЮЗ – міжурядова організація, що складається з 53 африканських країн. Організація була заснована 9 липня 2002 року як спадкоємиця об'єднаних Африканської Економічної Спільноти (АЕС) і Організації Африканської Єдності (ОАУ). Адміністративним центром організації є місто Аддис-Абеба, столиця Ефіопії. Серед планів Африканського Союзу введення єдиної валюти (афро) та створення спільних збройних сил, як і інших атрибутів країни, таких як кабінет міністрів при голові урядової організації. Метою Союзу є допомога забезпечення в країнах Африки демократії, прав людини й стабільної економіки, особливо, забезпечення припинення всіх міжафриканських конфліктів та створення ефективного спільного ринку.

Країни-учасниці Африканського Союзу

Алжир	Габон	Сан-Томе і Принсіпі
Ангола	Гамбія	Сенегал
Бенін	Гана	Сейшельські острови
Ботсвана	Гвінея-Бісау	Сьєрра-Леоне
Буркіна-Фасо	Гвінея	Сомалі
Бурунді	Кенія	ПАР
Камерун	Лесото	Судан
Кабо-Верде	Ліберія	Свазіленд
Центральноафриканська Республіка	Лівія	Танзанія
Чад	Малаві	Того
Коморські Острови	Малі	Туніс
ДР Конго	Мавританія	Уганда
Конго	Маврикій	Західна Сахара
Джибуті	Мозамбік	Замбія
Єгипет	Намібія	Зімбабве
Екваторіальна Гвінея	Нігерія	
Ефіопія	Руанда	

Країни з призупиненим членством

Мадагаскар – членство призупинене після Малагасійської політичної кризи 2009 року.

Гвінея-Бісау – членство призупинене після державного перевороту у Гвінеї-Бісау 2012 року.

Центральноафриканська Республіка – членство призупинене після конфлікту в Центральноафриканській республіці в 2012-2013 роках.

Єгипет – членство призупинене після військового перевороту в Єгипті 2013 року.

«ВЕЛИКА СІМКА» або **G7** (від англ. *Group of Seven*, у минулому **G6** (Група Шести) та **G8** (Група Восьми) – міжнародний клуб урядів семи країн світу; сім з них економічно високорозвинені (США, Японія, Німеччина, Велика Британія, Франція, Італія, Канада).

Лідери цих країн регулярно зустрічаються для обговорення спільних економічних проблем і намагаються узгоджувати свою економічну політику. Крім них у зустрічах бере участь Європейський Союз, проте без права голосувати та проведення щорічних зборів. Щороку група проводить зустріч глав урядів та численні допоміжні зустрічі й політичні дослідження. Міністри країн G7 зустрічаються протягом року. Зокрема, міністри фінансів G7 проводять зустрічі чотири рази на рік. Також відбуваються щорічні зустрічі міністрів з питань зовнішньоекономічної політики та міністрів з питань охорони навколишнього середовища.

Країна-президент групи змінюється щороку в такому порядку: Франція, Сполучені Штати, Великобританія, Німеччина, Японія, Італія та Канада. Головуюча країна приймає на своїй території учасників щорічних зборів та оголошує порядок денний. Останнім часом Великобританія та Франція висловлюють бажання розширити групу та включити до неї п'ять країн, що розвиваються, так звану «Групу +5»: Бразилію, Китай, Індію, Мексику та Південну Африку. Це обумовлено ростом політичного впливу цих держав. Ці країни в попередніх зустрічах брали участь як гості, такі зустрічі називають «G7+5». Станом на 2014 рік жодна з них не приєднана до G7. Через це вплив «Великої сімки» зменшується. Натомість частіше відбуваються зустрічі «Великої двадцятки», яка більш реально відображає стан політико-економічного життя світу.

«ВЕЛИКА ДВАДЦЯТКА», або **G-20** (формальніше – Група Двадцяти Міністрів Фінансів та Керівників Центральних Банків) є групою міністрів фінансів та керівників центральних банків 20 економік: 19 з найбільших економік світу та Європейського Союзу. Загалом, економіки G-20 становлять 90% світового ВВП, 80% світової торгівлі (включаючи внутрішню торгівлю у ЄС) та дві третини населення світу.

Засновницька конференція міністрів фінансів і керівників центральними банками «Групи двадцяти» відбулася 15-16 грудня

1999 року в Берліні. Конференція визначила, що «Група двадцяти» є неформальною організацією, що об'єднує країни з різних регіонів світу й з різним рівнем господарського розвитку, а також провідні міжнародні фінансові організації на основі зацікавленості в колективному вирішенні найважливіших світових економічних і фінансових проблем.

Членами «двадцятки» є Австралія, Аргентина, Бразилія, Великобританія, Індія, Індонезія, Італія, Канада, Китай, Корея, Мексика, Німеччина, ПАР, Росія, Саудівська Аравія, США, Туреччина, Франція, Японія Європейський союз. Постійними учасниками зустрічей «двадцятки» є МВФ, Європейський центральний банк і Світовий банк.

Всього на країни «Групи двадцяти» припадає понад 85% світового ВВП. У них проживає понад 60% населення світу, причому 66% бідного населення також припадає на ці країни.

Основна форма діяльності G 20 – щорічні зустрічі на рівні міністрів фінансів і голів центробанків. Зустрічі проходять у країні, яка є головою групи.

Країна-голова G 20 міняється щорічно за принципом ротації. При цьому щороку головує країни повинні бути з різних регіонів (наприклад, в 2007 році головувала ПАР, в 2008 році – Бразилія, в 2009 році – Великобританія). Тимчасовий секретаріат розташовується в головуючій країні.

ВООЗ (Всесвітня організація охорони здоров'я) (англ. *World Health Organization (WHO)*) – спеціалізована установа Організації Об'єднаних Націй. Штаб-квартира розташована у Женеві. До складу ВООЗ входить 194 країни.

1945 року на Конференції в Сан-Франциско ухвалене рішення щодо створення міжнародної організації з питань охорони здоров'я. 1946 року Міжнародна конференція охорони здоров'я, яка проходила у Нью-Йорку, схвалила Статут Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ).

День набуття чинності Статуту ВООЗ – 7 квітня 1948 р. – вважається Днем заснування цієї організації і щорічно відзначається як Світовий день здоров'я.

ГУАМ – регіональне об'єднання чотирьох держав: Грузії, України, Азербайджанської Республіки та Республіки Молдова. В основі утворення цієї форми співробітництва лежить єдність позицій країн із подібними політичними й економічними зовнішніми орієнтаціями. Організація була створена 1997 року для протистояння впливу Росії в регіоні й отримала підтримку Сполучених Штатів. У 1999 році організація була перейменована в **ГУУАМ** завдяки вступу Республіки Узбекистан до неї, яка, однак, вийшла з організації 5 травня 2005 року,

викликавши повернення початкової назви. Штаб-квартира розташована в Києві на Майдані Незалежності.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ БАНК РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ (Євробанк, ЄБРР) – міжнародний фінансово-кредитний інститут, який надає допомогу країнам від Центральної Європи до Центральної Азії для проведення ринкових реформ, активного інтегрування економік цих країн у міжнародні господарські зв'язки. Створений в 1991 році (штаб-квартира знаходиться в Лондоні).

Акціонерами Банку є 64 держави, Європейська комісія та Європейський інвестиційний банк. Капітал – 30 млрд. євро. Фінансує 29 країн. Країнам ЄЕС належить 55,12% капіталу, США – 10%, Японії – 8,52%, країнам операцій – 11,78% (у тому числі Україні – 0,8%), іншим акціонерам – 14,58%. Кожна країна-член представлена в Раді керуючих та Раді директорів Банку. Збори акціонерів проводяться щорічно у квітні-травні почергово в Лондоні (у непарні роки) та в одній із країн-членів банку (у парні роки). Сьомі щорічні збори (1998 р.) відбулися в Києві. В Україні ЄБРР має дипломатичний статус і статус привілейованого кредитора. Усі повноваження щодо управління ЄБРР покладені на Раду керуючих на чолі з Головою і двома заступниками. Вона складається з міністрів фінансів або керуючих центральними банками країн-учасниць і представників від ЄС і ЄІБ. Рада керуючих делегує ряд своїх повноважень Раді директорів, яка відповідає за поточну діяльність Банку.

ЄБРР працює лише на комерційних засадах. На відміну від МВФ, надає тільки цільові кредити під конкретні проекти приватним і державним структурам на потреби розвитку економіки. 60% позичкових засобів спрямовуються в приватний і 40% – у державний сектор. Крім цільових кредитів ЄБРР здійснює прямі інвестиції, а також надає технічну допомогу (консультації, курси навчання банкірів та менеджерів, допомога в організації систем розподілу продовольства). Спеціальних коштів для надання технічної допомоги ЄБРР не має, а залучає інші ресурси, у тому числі із створених у країнах ЄС спеціальних фондів, міжнародних організацій.

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СОЮЗ(ЄС, інколи Європейська Унія, англ. *European Union*) економічний та політичний союз держав-членів Європейських Спільнот(ЄВС, ЄОВіС, Євратом), створений згідно з **Договором про Європейський Союз** (Маастрихтський Трактат), підписаним у лютому 1992 року й чинним із листопада 1993 р. Сьогодні в об'єднання входять 28 європейських держав з населенням понад 505 млн людей. Загальний Валовий внутрішній продукт Європейського Союзу становить понад 18,4 трлн. \$. (1-ше місце в світі). В ЄС запроваджено

єдину валюту – євро. Де-факто столицею Європейського Союзу є Брюссель.

Серед інституцій ЄС є Європейська комісія, Рада Європейського Союзу, Європейська рада, Суд Європейського Союзу, Європейський центральний банк, Європейський суд аудиторів та Європейський парламент. Парламент обирається на п'ять років громадянами Європейського Союзу. ЄС є повноправним членом Організації Об'єднаних Націй, Світової організації торгівлі та має представництва у «Великій Сімці» та «Великій двадцятці».

У 2012 році Європейський Союз отримав Нобелівську премію миру «За внесок впродовж більше шести десятиліть у просування миру й примирення, демократії та прав людини у Європі». ЄС розглядають у майбутньому потенційною наддержавою.

Країни Європейського Союзу Українська назва / скорочення ISO 3166-1	
Австрія / AT	Мальта / MT
Бельгія / BE	Нідерланди / NL
Болгарія / BG	Німеччина / DE
Велика Британія / GB	Польща / PL
Греція / GR	Португалія / PT
Данія / DK	Румунія / RO
Естонія / EE	Словаччина / SK
Ірландія / IE	Словенія / SI
Іспанія / ES	Угорщина / HU
Італія / IT	Фінляндія / FI
Кіпр / CY	Франція / FR
Латвія / LV	Хорватія / HR
Литва / LT	Чехія / CZ
Люксембург / LU	Швеція / SE
Країни кандидати	
Македонія / MK	Чорногорія / ME
Туреччина / TR	Сербія / RS
Ісландія / IS	Албанія / AL

Для вступу до Євросоюзу країна-кандидат повинна відповідати Копенгагенським критеріям. Копенгагенські критерії – критерії вступу країн у Європейський союз, які були прийняті в червні 1993 року на засіданні Європейської Ради в Копенгагені підтверджені в грудні 1995 року на засіданні Європейської Ради в Мадриді. Критерії вимагають, щоб у державі дотримувалися демократичні принципи, принципи свободи й пошани прав людини, а також принцип правової держави (ст. 6, ст. 49 Договору про Європейський союз). Також в країні має бути конкурентоздатна ринкова економіка й повинні визнаватися загальні правила й стандарти ЄС, включаючи прихильність цілям політичного, економічного й валютного союзу.

У травні 2010 року в Україні стартував Громадський моніторинг Порядку денного асоціації Україна-ЄС. Проте 20 листопада 2013 року президент України В. Янукович припинив підписання угоди ЄС. Тим самим викликавши спротив населення.

Україна 21 березня 2014 року підписала політичну частину асоціації з метою подальшого вступу в ЄС, а 27 червня 2014 року економічну – тобто Угоду в повному обсязі. У майбутньому членство в ЄС розглядається також такими країнами як Молдова й Грузія.

ЛІГА АРАБСЬКИХ ДЕРЖАВ — одна з регіональних організацій арабських держав Південно-Західної Азії, Північної і Північно-Східної Африки. Створена в Каїрі 22 березня 1945 року Єгиптом, Сирією, Іраком, Ліваном, Трансіорданією, Саудівською Аравією. Ємен приєднався 5 травня 1945 року. Наразі нараховує 22 члени.

Провідна мета Ліги наступна: залучення тісніших відносин між державами-членами й координація взаємодії між ними, задля захисту своєї незалежності й суверенітету, і вирішення загальних питань та інтересів арабських країн.

Ліга арабських держав бере участь у політичних, економічних, культурних і соціальних програмах, направлених на сприяння реалізації інтересів своїх держав-членів. Вона виступає як форум для держав-членів у цілях координації їх політичних позицій, за для обговорення питань, що мають загальний інтерес, задля врегулювання суперечок, і вирішення проблем.

Члени й спостерігачі Ліги арабських держав разом з їх датами прийому

Єгипет, Ірак, Йорданія, Ліван, Саудівська Аравія, Сирія	22 березня 1945 року
Ємен	5 травня 1945 року
Лівія	28 березня 1953 року
Судан	19 січня 1956 року
Марокко, Туніс	1 жовтня, 1958 року
Кувейт	20 липня 1961 року
Алжир	16 серпня 1962 року
ОАЕ	12 червня 1972 року
Бахрейн, Катар	11 вересня 1971 року
Оман	29 вересня 1971 року
Мавританія	26 листопада 1973 року
Сомалі	14 лютого 1974 року
Палестинська автономія	9 вересня 1976 року
Джибуті	9 квітня 1977 року
Коморські Острови	20 листопада 1993 року
Еритрея	спостерігач з 2003 року
Венесуела	спостерігач з 2006 року
Індія	спостерігач з 2007 року

МІЖНАРОДНА АГЕНЦІЯ З АТОМНОЇ ЕНЕРГІЇ або **МАГАТЕ** (англ. *International Atomic Energy Agency*) є провідним світовим міжнародним урядовим форумом науково-технічної співпраці в галузі мирного використання ядерної технології.

Статут Міжнародної агенції з атомної енергії (МАГАТЕ) ухвалили 26 жовтня 1956 року на міжнародній конференції, яку проводили в штаб-квартирі ООН. Агентство почало існувати у Відні з 29 липня 1957 року. 14 листопада 1957 року Генеральна Асамблея ухвалила угоду щодо відносин між МАГАТЕ й ООН.

Згідно з Статутом двома основними цілями діяльності МАГАТЕ є контроль за мирним використанням атомної енергії і забезпечення того, що допомогу МАГАТЕ не буде використано у військових цілях.

МАГАТЕ встановлює стандарти ядерної безпеки й захисту довкілля, надає країнам-членам технічну допомогу, а також заохочує обмін науковою і технічною інформацією щодо ядерної енергії.

Однією з важливих функцій Агентства є забезпечення того, що ядерні матеріали й обладнання прямого та подвійного використання не використовуватимуть для військових цілей. Система гарантій МАГАТЕ базується на суворому контролі за використанням ядерних матеріалів, які здійснюють на місцях інспектори МАГАТЕ.

МАГАТЕ збирає інформацію стосовно кожного аспекту ядерних технологій і поширює її за допомогою своєї Міжнародної ядерної інформаційної системи у Відні. Разом з ЮНЕСКО Агентство керує Міжнародним центром теоретичної фізики в Трієсті, Італія, а також утримує три лабораторії для вивчення можливого практичного застосування принципів ядерної фізики. Агентство співпрацює з ВОЗ щодо проблем використання радіації в медицині й біології.

Найважливіший напрям діяльності МАГАТЕ – забезпечення нерозповсюдження ядерної зброї. У 1968 році 102 країни підписали договір про нерозповсюдження ядерної зброї. За Договором про нерозповсюдження ядерної зброї на МАГАТЕ покладена перевірка виконання зобов'язань його учасників. Контрольні функції Агентства – так звані гарантії МАГАТЕ – мають за мету не допустити в країнах, що не володіють ядерною зброєю, переключення ядерних матеріалів з мирного застосування на створення ядерної зброї. Перевірка може відбуватися тільки на основі угоди з державою, у якій повинна проводитися інспекція. Укладання угоди з МАГАТЕ про застосування гарантій є обов'язковим для держав, що не володіють ядерною зброєю та приєднались до ДНЯЗ, і обумовлене статтею III ДНЯЗ. Повномасштабний контроль МАГАТЕ за всіма ядерними матеріалами в усій мирній ядерній діяльності розповсюджується на десятки країн світу, включаючи держави з розвиненою ядерною промисловістю. У добровільному порядку під гарантії Агентства поставили також

окремі ядерні установки США, Великобританія, Франція, Китай, Росія. Досі діє 225 угод про гарантії з 141 державою.

МІЖНАРОДНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦІ (МОП) (англ.*International Labour Organization*) – спеціалізована установа Ліги Націй, а після Другої світової війни – Організації Об'єднаних націй (ООН), що була заснована у 1919 році урядами різних країн для підтримки міжнародного співробітництва у справі забезпечення миру в усьому світі й зменшення соціальної несправедливості за рахунок поліпшення умов праці. У ХХІ столітті першочерговими завданнями діяльності Міжнародної організації праці є підтримка демократії і соціального діалогу, боротьба з бідністю і безробіттям, заборона дитячої праці.

У роботі МОП беруть участь представники роботодавців, організацій трудящих та представники урядових структур. У 1946 році МОП стала першою спеціалізованою установою ООН. Сьогодні членами МОП є 185 країн.

МОП приймає різні конвенції і розробляє рекомендації, а також встановлює міжнародні стандарти у сфері праці, зайнятості, професійної підготовки, умов праці, соціального забезпечення, безпеки праці й охорони здоров'я.

Безпосередньо впливають на розв'язання цих проблем широкомасштабні програми досліджень, які здійснює МОП, а також міжнародне технічне співробітництво. Сьогодні першочерговими завданнями діяльності Міжнародної організації праці є підтримка демократії і соціального діалогу, боротьба з бідністю і безробіттям, заборона дитячої праці.

МІЖНАРОДНИЙ БАНК РЕКОНСТРУКЦІЇ ТА РОЗВИТКУ (МБРР) (англ.*International Bank for Reconstruction and Development (IBRD)*) – одна з п'яти інституцій Групи Світового банку, заснована в 1945 році. Місцезнаходження – Вашингтон. У число учасників банку входить 188 країн; Україна – учасник з 1992 року.

Міжнародний банк реконструкції та розвитку – основна кредитна установа Світового банку. На відміну від МВФ Міжнародний банк реконструкції та розвитку кредитує проекти економічного розвитку. МБРР – найбільший кредитор проектів розвитку в країнах, що розвиваються із середнім рівнем доходів на душу населення. Країни, що подають заявку на вступ у МБРР, повинні спочатку стати членами МВФ. Всі позики банку надаються під гарантії урядів країн-членів. Позики виділяються під процентну ставку, що змінюється кожні 6 місяців. Позики надаються, як правило, на 15-20 років з відстрочкою платежів по основній сумі позики від трьох до п'яти років.

Профісіальною метою діяльності МБРР є сприяння країнам-членам у розвитку їхньої економіки за допомогою надання

довгострокових позик і кредитів, гарантування приватних інвестицій. Спочатку МБРР був покликаний за допомогою акумульованих бюджетних коштів капіталістичних держав і приваблюваних капіталів інвесторів стимулювати приватні інвестиції в країнах Західної Європи, економіка яких значно постраждала під час Другої світової війни.

Із середини 50-х рр., коли господарство країн Західної Європи стабілізувалося, діяльність МБРР почала здебільшого орієнтуватись на країни Азії, Африки й Латинської Америки, маючи на меті протидію національно-визвольній боротьбі й стимулювання розвитку їхньої економіки.

МБРР надає кредити для розширення виробничих потужностей країн-членів банку, які видаються під гарантію їхніх урядів. МБРР надає також гарантії по довгострокових кредитах інших банків. Як і МВФ, він вимагає обов'язкового надання інформації про фінансове становище країни-позичальника, що кредитується в об'єктах і змісті місії банку, що обстежує ці об'єкти.

Основне призначення кредитів – стимулювання розвитку приватного сектору в країнах-членах. До прийняття рішення про надання кредиту в країну прямує місія МБРР, яка вивчає економічну ситуацію, оцінює доцільність здійснення проєктів, під які плануються кредити. Місія складає свій висновок і рекомендації, які країна мусить прийняти, інакше може й не одержати кредиту.

Кредити надаються тільки урядам, відповідно їх центральним банкам для фінансування великих проєктів під гарантії урядів. На початок 1998 року сума позик МБРР досягла 107 млрд долів.

Кредити надаються на строк 15-20 років. Ставка кредиту в середньому перевищує на 0,5% ставку по позиковим коштам банку. Оскільки МБРР залучає позики з розрахунку 7% щорічних, то кредитна ставка становить в середньому 7,5%. Для країн, що розвиваються, ставка дещо нижча. Найбіднішим країнам МБРР може надати безвідсотковий кредит.

Надання кредитів Світовим банком має демонстраційний ефект: його авторитет стимулює приватних інвесторів та інші банки спрямовувати капітали в країни, що одержали кредити від МБРР.

МІЖНАРОДНИЙ ВАЛЮТНИЙ ФОНД, МВФ – спеціальне агентство Організації Об'єднаних Націй(ООН), засноване 29-ма державами, з метою регулювання валютно-кредитних відносин країн-членів і надання їм допомоги при дефіциті платіжного балансу шляхом надання коротко- і середньострокових кредитів у іноземній валюті. Фонд має статус спеціалізованої установи ООН. Має 188 країн-членів. Штаб-квартира МВФ знаходиться в м. Вашингтон, США.

МВФ було створено 27 грудня 1945 року після підписання 29-ма державами угоди, розробленої на Конференції ООН з валютно-

фінансових питань 22 липня 1944 року. У 1947 році фонд розпочав свою діяльність і став органічною частиною Бретон-Вудської валютної системи. МВФ є інституційною основою сучасної світової валютної системи. При цьому її базою і основним еквівалентом є долар США. США займають домінуючі позиції в МВФ.

Усі держави-члени беруть у МВФ безпосередню участь. Держави-члени представлені 24 членами правління (п'ять виконавчих директорів призначаються п'ятьма членами з найбільшими квотами, решту дев'ятнадцять виконавчих директорів обирають інші члени), а також усі члени призначають керуючого Радою керуючих МВФ. Сила інших країн у рамках організації формується пропорційно до їх населення та економічного рейтингу в світі.

НАТО або **Організація Північноатлантичного договору**, також **Північноатлантичний альянс** (від англ. *North Atlantic Treaty Organization*) – міжнародна міждержавна організація, військово-політичний союз 28 держав Північної Америки Європи, які прагнуть досягти мети Північноатлантичного договору, підписаного у Вашингтоні 4 квітня 1949 року.

Відповідно до статутних документів Альянсу, головна роль НАТО полягає у забезпеченні свободи й безпеки країн-членів з використанням політичних і військових засобів. НАТО дотримується спільних для Альянсу цінностей демократії, індивідуальної свободи, верховенства права та мирного розв'язання суперечок та підтримує ці цінності в усьому євроатлантичному регіоні. Зasadничим принципом Альянсу є спільність поглядів між північноамериканськими та європейськими членами НАТО, що поділяють однакові цінності та інтереси й віддані справі збереження демократичних принципів, що робить нероздільною безпеку Європи і Північної Америки. Альянс стоїть на захисті своїх країн-членів від загрози агресії: головним військово-політичним принципом організації є система колективної безпеки, тобто спільних організованих дій всіх її членів у відповідь на напад ззовні.

Перші 12 держав, що підписали Північноатлантичний договір 4 квітня 1949 року, стали країнами-засновниками НАТО: Бельгія, Велика Британія, Данія, Канада, Ісландія, Італія, Люксембург, Нідерланди, Норвегія, Португалія, США, Франція

Хронологія розширення НАТО

Дата	Країна	Загальна кількість членів
18 лютого 1952 року	Греція, Туреччина	14
6 травня 1955 року	Німеччина	15
30 травня 1982 року	Іспанія,	16
12 березня 1999 року	Польща, Угорщина, Чехія	19
2 квітня 2004 року	Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Румунія, Словаччина, Словенія,	26
1 квітня 2009 року	Албанія, Хорватія	28

Процес вступу до альянсу регулюється Статтею 10 Північноатлантичного договору й наступних угод. Країни, охочі приєднатися повинні відповідати певним вимогам і завершити багатоступінчастий процес, що включає політичний діалог і військову інтеграцію.

НАТО є військово-політичним союзом 28 держав, що володіє всією необхідною інфраструктурою і системою органів з її управління. Вона є міжурядовою, а не наддержавною організацією. Це союз незалежних, суверенних держав, що об'єдналися в інтересах спільної безпеки та захисту спільних цінностей. Основною метою Північноатлантичного альянсу є захист свободи й безпеки його членів у Європі та Північній Америці відповідно до принципів Статуту ООН. Для досягнення цієї мети Альянс використовує як свій політичний вплив, так і військову потужність, залежно від характеру проблем безпеки, що постають перед державами-членами НАТО.

Основними інститутами політики і прийняття рішень в Альянсі є Північноатлантична рада, Комітет оборонного планування і Група ядерного планування. Кожен з них відіграє важливу роль у процесах консультацій і прийняття рішень, які є основою спільного планування і безпеки країн. Рішення, ухвалені цими органами, мають однаковий статус і є узгодженою політикою країн-членів НАТО, незалежно від рівня, на якому вони прийняті. Цим вищим органам підпорядковані спеціальні комітети, які також складаються з офіційних представників країн. Така структура комітетів є базовим механізмом, який забезпечує Альянсу можливість проводити консультації та приймати рішення так, щоб кожна країна була представлена на кожному рівні та в усіх сферах діяльності НАТО.

Рішення в НАТО приймаються на основі консенсусу після обговорення і консультацій з країнами-членами Альянсу. Рішення, прийняте на основі консенсусу, є рішенням, згоду на яке дали і яке підтримали всі країни-члени Організації Північноатлантичного договору. Це означає, що рішення, прийняте НАТО, є виразом колективної волі суверенних держав, які є членами Альянсу. Принцип прийняття рішень на основі консенсусу стосується всіх справ Альянсу й віддзеркалює той факт, що рішення приймають саме країни-члени НАТО і кожна з них бере участь у процесі прийняття рішень. Цей принцип діє на усіх рівнях організації НАТО.

У разі незгоди обговорення ведеться доти, доки рішення не буде прийняте, інколи це може призвести до визнання того, що досягти згоди неможливо. Але майже завжди вдається знайти взаємоприйнятне рішення. Консультації є невід'ємною частиною процесу прийняття рішень в НАТО. Вони сприяють комунікації між країнами-членами, чією головною метою є прийняття таких колективних рішень, які відповідають їхнім національним інтересам.

Основна частина військових сил та військової інфраструктури належить державам-членам НАТО, залишається під їх безпосереднім управлінням і національним командуванням до тих пір, поки не виникне необхідність в їх виділенні цілком (або частково) для вирішення певних військових завдань під загальним союзним командуванням.

Фінансування навчання і складу національних контингентів здійснюється за рахунок бюджету відповідних держав. Вони ж несуть всі витрати з утримання своїх представництв при НАТО, виплачують платню офіцерам, прикомандированим до штаб-квартири Альянсу. Платня цивільним службовцям виплачується з бюджету НАТО. Усі програми НАТО фінансуються спільно тими державами, які в них беруть участь. Згідно з неофіційною домовленістю, члени Альянсу повинні витратити на оборону не менше 2% ВВП.

29 серпня 2014 року відповідно до рішення РНБО, уряд України вніс на розгляд парламенту законопроект про скасування позаблокового статусу Української держави та про відновлення курсу України на членство в НАТО.

ОРГАНІЗАЦІЯ АМЕРИКАНСЬКИХ ДЕРЖАВ (ОАД) – міжнародна організація на американському континенті. ОАД була заснована в 1948 році для виконання переважно комерційних функцій. Метою діяльності ОАД було проголошено, зокрема, мир і процвітання країн Західної

півкулі. Власне під теперішньою назвою Організація американських держав була створена на основі Панамериканського союзу навесні 1948 року.

До складу ОАД входять 35 держав. У 1971 році при організації був установлений інститут постійних спостерігачів. Станом на 2009 рік правом спостерігачів наділені країни Євросоюзу, а також ще 51 держава, зокрема Україна, Росія, Казахстан, Азербайджан, Грузія і Вірменія.

Найвищим органом є Генеральна Асамблея, що складається з представників держав-членів. Генеральна Асамблея ОАД скликається щорічно. Сесії відбуваються по чергово у столицях держав-учасниць. Виконавчий орган – Постійна рада (в окремих джерелах – Генеральний секретаріат), розташована у Вашингтоні (США).

Країни-учасниці ОАД

Аргентина, Болівія, Бразилія, Венесуела, Гаїті, Гондурас, Гватемала, Домініканська Республіка, Еквадор, Ель Сальвадор, Колумбія, Коста-Рика, Куба, Мексика, Нікарагуа, Панама, Парагвай, Перу, Сполучені Штати Америки, Уругвай, Чилі,	1948
Барбадос, Тринідад і Тобаго, Ямайка,	1967
Гренада	1975
Суринам	1977
Домініка	1979
Сент-Люсія	1979
Антигуа і Барбуда, Сент-Вінсент і Гренадіни	1981
Сент-Кітс і Невіс	1984
Багамські острови	1982
Канада	1990
Беліз, Гайана	1991

ОБСЄ—Організація з безпеки і співробітництва в Європі(англ. *Organization for Security and Cooperation in Europe, OSCE*) – до 1995 року називалася **Нарадою з безпеки і співробітництва в Європі (НБСЄ)**.

Нарада з безпеки та співробітництва в Європі, що проходила з 3 липня 1973 р. до 1 серпня 1975 р. за участю 33-х європейських держав, США й Канади, завершилася підписанням главами держав і урядів у Гельсінки Заключного акту, який став довгостроковою програмою дій з будівництва єдиної, мирної, демократичної і процвітаючої Європи. Цей документ охоплює широке

колостандартів міжнародної поведінки та зобов'язань, що регулюють відносини між державами-учасницями, заходів зміцнення довіри між ними, особливо в політично-військовій сфері, поваги до прав людини та основних свобод, а також співпраці в економічній, культурній, технічній та науковій галузях.

Нараду було започатковано як політичний консультативний орган, до якого ввійшли країни Європи, Центральної Азії та Північної Америки. 1 січня 1995 р., згідно з рішенням Будапештського саміту, Народа з безпеки та співробітництва в Європі змінила свою назву на Організацію з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ) і набула статусу міжнародної організації.

Одним з центральних інститутів ОБСЄ, що відіграє важливу роль у процесі вирішення завдань всієї Організації є утворена у квітні 1991 року Парламентська асамблея – парламентський вимір Народи з безпеки і співробітництва в Європі.

Головним форумом для регулярних політичних консультацій є Рада міністрів закордонних справ країн – учасниць НБСЄ, заснована Паризькою хартією для нової Європи, ухваленою 21 листопада 1990 року главами держав і урядів тодішніх 34 країн-учасниць у рамках зустрічей у НБСЄ.

Відповідно до Декларації Гельсінського саміту 1992 року, ОБСЄ розробила цілий ряд механізмів відрядження офіційних місій та особистих представників Голови ОБСЄ для встановлення фактів, подання доповідей, здійснення моніторингу та посередницьких функцій згідно зі своїми повноваженнями щодо врегулювання кризових ситуацій та запобігання конфліктам.

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБ'ЄДНАНИХ НАЦІЙ (ООН) – глобальна міжнародна організація, заснована 24 жовтня 1945 року на конференції в Сан-Франциско на підставі Хартії Об'єднаних Націй. Декларованою метою діяльності організації є підтримання й зміцнення миру й міжнародної безпеки та розвиток співробітництва між державами світу.

Головними органами ООН є: Генеральна Асамблея (ГА), Рада Безпеки (РБ), Секретаріат (генеральний секретар обирається Генеральною Асамблеєю за рекомендацією Ради Безпеки на 5 років), Міжнародний Суд, Економічна й соціальна рада; Рада з Опіки; штаб-квартира розташована у Нью-Йорку.

Члени-засновники – 51 держава (у т. ч. Україна). Станом на 14 липня 2011 року має 193 держави-члени. Західна Сахара та інші маленькі держави не приєднались до ООН через їх невизнання.

Чотири з п'яти основних органів ООН знаходяться, в основному, в Організації Об'єднаних Націй, штаб-квартира якої розташована на території міжнародного центру в Нью-Йорку. Міжнародний Суд

знаходиться в Гаазі, у той час як інші великі установи перебувають у відділеннях ООН в Женеві, Відні й Найробі. Інші установи ООН, розташовані по всьому світові.

Шість офіційних мов Організації Об'єднаних Націй, що використовуються в міжурядових нарадах і документах – це арабська, китайська, англійська, французька, російська та іспанська, у той час як Секретаріат ООН використовує дві робочі мови – англійську та французьку. П'ять з офіційних мов були обрані при заснуванні ООН, арабська була додана пізніше в 1973 році. У редакційних рекомендаціях Організації Об'єднаних Націй говориться, що стандартні документи ведуться англійською мовою Британського використання і Оксфордського правопису (EN-GB-OED), а також китайським стандартним письмом (спрощеним). Заміну традиційного китайського правопису (у 1971 році), було введено, коли представництво ООН в Китаї, було змінено з Китайської Республіки (яка нині відома як Тайвань) на Народну Республіку Китай.

Генеральна Асамблея ООН є головним дорадчим органом Асамблеї Організації Об'єднаних Націй. Вона складається з усіх держав-членів ООН, Асамблея збирається на чергові щорічні сесії за участю президентів чи керівників держав-членів ООН. За два тижні від початку кожної сесії ООН, усі її члени мають можливість виступити перед Асамблеєю. Традиційно Генеральний секретар ООН робить першу заяву, після чого, вибраний на той період сесії, Голова Асамблеї розпочинає й веде Генеральну Асамблею ООН.

Коли Генеральна Асамблея проводить голосування з важливих питань, затвердження рішення відбувається більшістю у дві третини з тих, хто присутні й беруть участь у голосуванні. До числа важливих питань, які розглядають на цій сесії відносяться: рекомендації з питань миру й безпеки, вибори членів органів, а також допуск, призупинення, і виключення з членів; та бюджетні питання. Кожна країна-член має один голос. Крім затвердження бюджетних питань, рішення, не є обов'язковими для членів ООН. Асамблея може робити рекомендації з будь-яких питань в рамках ООН, за винятком питань миру й безпеки, які знаходяться на розгляді Ради Безпеки.

Рада Безпеки ООН відповідає за підтримання миру та безпеки у відносинах між країнами членами ООН. Якщо інші органи Організації Об'єднаних Націй можуть лише зробити «рекомендації» різним урядам держав, то Рада Безпеки ООН має право приймати обов'язкові рішення, щоб урядові делегації країн погодилися їх втілити, відповідно до положень Статуту ООН (стаття 25). Рішення Ради подаються до Організації Об'єднаних Націй, як резолюції Ради Безпеки.

Рада Безпеки складається з 15 держав-членів, котрі в свою чергу розподіляються на 5 постійних членів – Китай, Франція, Росія, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної

Ірландії, Сполучені Штати Америки – і 10 непостійних членів. П'ять постійних членів Ради мають право на «вето» над основними питаннями, але не щодо процедурних резолюцій, чим дозволяє постійному члену Ради блокувати прийняття рішень, але не дозволяє блокувати обговорення самої резолюції, навіть коли вона не є прийнятною для нього. Десять тимчасових місць у Раді Безпеки ООН визначаються на двохрічний термін з держав-членів ООН за які проголосували на Генеральній Асамблеї ООН та відповідно на регіональній основі. Голову Ради Безпеки ООН призначають за алфавітом кожен місяць.

Економічна й Соціальна Рада (ЕКОСОП) ООН допомагає Генеральній Асамблеї ООН у сприянні міжнародного економічного й соціального співробітництва та розвитку. ЕКОСОП складається з 54 членів ООН, усі з яких обираються Генеральною Асамблеєю ООН на трирічний термін. Президент ЕКОСОП обирається строком на один рік і вибирається серед малих та середніх держав, представлених у ЕКОСОП. У функції ЕКОСОП входить збір інформації, консультування членів Організації Об'єднаних Націй, вироблення рекомендацій та координування роботи спеціалізованих комітетів ООН.

Міжнародний Суд юстиції ООН(МС), що розташований в Гаазі (Нідерланди), є головним судовим органом Організації Об'єднаних Націй. Заснований в 1945 році відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй, Суд почав працювати в 1946 році як наступник Постійної палати міжнародного правосуддя. Статут Міжнародного Суду, який схожий на свого попередника, є основним конституційним документом, складовою і регламентною дією Суду.

Метою Міжнародного Суду є вирішення суперечок між державами. Суд розглядає справи, пов'язані з військовими злочинами, незаконним втручанням держав і етнічних чисток, зокрема.

Секретаріат ООН, очолюваний Генеральним секретарем, організований із співробітників ООН та міжнародних цивільних службовців з усього світу. Секретаріат забезпечує дослідження, збір інформації і коштів, необхідних органам Організації Об'єднаних Націй для проведення своїх засідань та регламентних дій. Він також виконує завдання за вказівками від ООН, Ради Безпеки ООН, Генеральної Асамблеї ООН, Економічної і Соціальної Ради ООН та інших органів ООН. У статуті Організації Об'єднаних Націй передбачається, що співробітники будуть обиратися шляхом застосування урахування «високого рівня працездатності, компетентності та сумлінності», та з урахуванням важливості підбору на широкій географічній вибірці.

Секретаріат наділений обов'язками, що включають: сприяння вирішенню міжнародних суперечок, є керуючим органом в операціях з підтримання миру, та проводить й організовує міжнародні конференції, наводить збір інформації про виконання рішень Ради

Безпеки, і проводить консультації з урядами держав-членів. Основні підрозділи Секретаріату з цих питань включають в себе Управління Координатора з гуманітарних питань та Департамент операцій з підтримки миру. Генеральний секретар може доводити до відома Ради Безпеки будь-які питання, які, на його (або її) думку, можуть становити загрозу міжнародному миру й безпеці.

Статут передбачає, що співробітники не повинні запитувати або отримувати вказівки від будь-яких владних структур, окрім ООН. Кожній країні-члену ООН пропонується поважати міжнародний характер Секретаріату й не намагатися впливати на своїх співробітників. Генеральний секретар ООН самостійно несе відповідальність за підбір персоналу.

Генеральний секретар ООН призначається Генеральною Асамблеєю, після того, як його рекомендовано Радою Безпеки ООН. На їх вибір може бути накладено вето з боку будь-якого члена Ради Безпеки ООН та Генеральної Асамблеї, теоретично можуть перевизначити «рекомендацію» Ради Безпеки, якщо більшість голосів не досягнуто, хоча цього не ставалося ще ніколи. Тривалість перебування на цьому посту не має конкретних критеріїв, але з роками стало прийнято вважати, що пост буде передаватися протягом однієї або двохкаденції (одна каденція в п'ять років). На цю посаду призначають людину на основі географічної ротації, і Генеральний секретар не повинен виходити від одного з п'яти постійних держав-членів Ради Безпеки ООН.

Секретаріат очолюється Генеральним секретарем, який виступає в ролі представника де-факто й лідера ООН. Нинішній Генеральний секретар ООН Пан Гі Мун.

Генеральний Секретар ООН

№	Ім'я	Країна представлення	Зайняв пост	Покинув пост
1	Бутрос-Бутрос Ґаллі	Єгипет	1 січня 1992 року	1 січня 1997 року
2	Кофі Аннан	Гана	1 січня 1997 року	1 січня 2007 року
3	Пан Гі Мун	Південна Корея	1 січня 2007 року	

Статут Організації Об'єднаних Націй передбачає, що кожний з головних органів ООН може встановити різні спеціалізовані установи чи підрозділи для виконання своїх обов'язків.

Є багато організацій і агентств ООН, які функціонують та проводять різноманітну роботу з конкретних питань. Деякі з найвідоміших установ – МОП (Міжнародна організація праці),

Міжнародне агентство з атомної енергії, Продовольча і сільськогосподарська організація ООН, ЮНЕСКО (Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури), ЮНІДО (Організація Об'єднаних Націй з промислового розвитку), Світовий банк і Всесвітня організація охорони здоров'я. Саме через ці установи, ООН виконує велику частину своєї гуманітарної роботи. Приклади цих дій включають: програми масових щеплень (у рамках ВООЗ), програми щоб уникнути голоду й недоїдання (у рамках роботи МПП), і захист вразливих груп, і переміщених осіб (наприклад, шляхом ВСР).

Членами ООН можуть бути всі миролюбні держави, які беруть на себе зобов'язання дотримуватися статуту й, на думку ООН, можуть і прагнуть ці зобов'язання виконувати. Нових членів приймає Генеральна Асамблея за рекомендацією Ради Безпеки.

СПІВДРУЖНІСТЬ НЕЗАЛЕЖНИХ ДЕРЖАВ (СНД) – регіональна міжнародна організація покликана регулювати відносини співробітництва між державами, що раніше входили до складу СРСР. СНД не є наддержавним утворенням і функціонує на добровільній основі.

СНД було засновано лідерами БРСР, РРФСР та України шляхом підписання 8 грудня 1991 р. у Віскулях (Біловезька пуща) «Угоди про створення Співдружності Незалежних Держав» (відома в ЗМІ як «Біловезька угода»). У документі, що складався із Преамбули й 14 статей, констатувалося, що Радянський Союз припиняє своє існування як суб'єкт міжнародного права й геополітичної реальності. Однак, ґрунтуючись на історичній спільності народів, зв'язках між ними, враховуючи обопільні угоди, прагнення до демократичної правової держави, намір розбудовувати свої відносини на основі взаємного визнання й поваги державного суверенітету, сторони домовилися про створення Співдружності Незалежних Держав.

Члени СНД

№	Держава	Вступ до СНД	Ратифікація Статуту СНД від 22 січня 1993 року
1	Азербайджан	21 грудня 1991 року	14 грудня 1993 року
2	Білорусь	8 грудня 1991 року	18 січня 1994 року
3	Вірменія	21 грудня 1991 року	16 березня 1994 року
4	Казахстан	21 грудня 1991 року	20 квітня 1994 року
5	Киргизстан	21 грудня 1991 року	12 квітня 1994 року
6	Молдова	21 грудня 1991 року	27 червня 1994 року
7	Росія	11 грудня 1991 року	20 червня 1994 року
8	Таджикистан	21 грудня 1991 року	4 серпня 1993 року
9	Узбекистан	21 грудня 1991 року	9 лютого 1994 року

Держави-спостерігачі

№	Держава	Спостерігач з	Ратифікація Біловезьких Угод від 8 грудня 1991 року	Ратифікація Статуту СНД від 22 січня 1993 року
1	Україна	8 грудня 1991 року	12 грудня 1991 року	не підписана
2	Туркменістан	26 серпня 2005 року	не підписана	не підписана

Колишні члени СНД

№	Держава	Член з	Член до
1	Туркменістан	21 грудня 1991 року	26 серпня 2005 року
2	Грузія	23 жовтня 1993 року	18 серпня 2009 року

Вихід України з СНД. 14 березня 2014 року проект Закону України було подано на розгляд Верховної Ради. 19 березня 2014 року Рада національної безпеки і оборони України прийняла рішення про початок процедури виходу з СНД.

СВІТОВА ОРГАНІЗАЦІЯ ТОРГІВЛІ (СОТ) (англ. *World Trade Organization, WTO*) – це провідна міжнародна економічна організація, членами якої вже є 160 країн, на долю яких припадає більше 96% обсягів світової торгівлі; її функціями є встановлення правил міжнародної системи торгівлі й вирішення спірних питань між країнами-членами, що підписані під близько 30-ма угодами організації. Після приєднання ряду країн, які зараз є кандидатами на вступ, у рамках СОТ здійснюватиметься майже весь світовий торговельний обіг товарів та послуг.

5 лютого 2008 року на засіданні Генеральної Ради Світової організації торгівлі прийнято рішення про приєднання України до Марракеської угоди про заснування СОТ. Того ж дня Президент України Віктор Ющенко та керівники СОТ підписали угоду про вступ України до організації.

У Верховної Ради було 5 місяців для ратифікації цієї угоди. У цей же день було оприлюднено прес-реліз СОТ стосовно зобов'язань України.

10 квітня 2008 року Верховна Рада ратифікувала протокол про вступ України до Світової організації торгівлі 411 голосами. 16 квітня МЗС України направило ноту генеральному секретареві СОТ, у якій повідомило керівництво СОТ про ратифікацію Протоколу про вступ України до цієї організації. Також було ухвалено постанову Кабінету Міністрів. 16 травня Україна стала 152-им офіційним членом СОТ.

ОПЕК, чи **Організація країн-експортерів нафти (ОПЕС**, англ. *The Organization of the Petroleum Exporting Countries*) – картель, створений нафтовидобувними державами для стабілізації цін на нафту. Членами даної організації є країни, чия економіка багато в чому залежить від доходів від експорту нафти. Основна мета організації – контроль над світовими цінами на нафту.

Здатність ОПЕК контролювати ціни на нафту дещо знизилася у зв'язку з відкриттям та розвитком великих запасів нафти на Алясці, у Північному морі, Канаді, Мексиканській затоці, Росії та модернізації ринків. Станом на листопад 2010 року, на членів ОПЕК припадає 79% світових запасів нафти й 44% видобутку, що дає їм можливість контролювати світовий ринок.

Штаб-квартира ОПЕК, де проводяться регулярні зустрічі між міністрами нафти її країн-членів, з 1965 року знаходиться у Відні. ОПЕК як постійно діюча міждержавна організація була створена на конференції в Багдаді 10-14 вересня 1960 року. Спочатку до складу організації ввійшли Іран, Ірак, Кувейт, Саудівська Аравія й Венесуела. До цих п'яťох країн, що заснували організацію, пізніше приєдналися ще вісім: Катар (1961), Індонезія (1962), Лівія (1962), Об'єднані Арабські Емірати (1967), Алжир (1969), Нігерія (1971), Еквадор (1973-1992), Габон (1975-1994). У 2007 р. до організації приєдналася Ангола й повернувся Еквадор. У 2008 р. Росія заявила про готовність стати постійним спостерігачем.

РАДА ЄВРОПИ – міжнародна організація 47 держав-членів у європейському просторі.

Членство відкрите для всіх європейських держав, які визнають принцип верховенства права й гарантують основні права людини й свободи для своїх громадян.

Один з найбільших успіхів Ради це Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод 1950 року, яка слугує основою для Європейського суду з прав людини. Штаб-квартира Ради Європи знаходиться у Страсбурзі на французько-німецькому кордоні. Спочатку засідання Ради відбувалися в Університетському Палаці Страсбургу, у 1977 році для засідань Ради на околиці міста був зведений Палац Європи.

Рада Європи була заснована після промови Вінстона Черчилля в університеті Цюріху 19 вересня 1946 року незабаром після завершення Другої Світової Війни, у якій він закликав до створення «сполучених держав Європи» на зразок Сполучених Держав Америки. Рада була офіційно заснована 5 травня 1949 року Лондонською Угодою, підписаною десятима країнами-засновниками. Цей договір зараз відомий як Статут Ради Європи. Основною статутною умовою для вступу країн до Ради Європи (РЄ) є визнання державою-

кандидатомпринципуверховенства права, її зобов'язання забезпечити права та основні свободи людини всім особам, які знаходяться під її юрисдикцією, та ефективно співпрацювати з іншими державами з метою досягнення цілей РЄ.

ЮНЕСКО – Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури, (англ. *United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, UNESCO*) – міжнародна організація, спеціалізована установа Організації Об'єднаних Націй, яка при співпраці своїх членів-держав у галузі освіти, науки, культури сприяє ліквідації неписьменності, підготовці національних кадрів, розвитку національної культури, охороні пам'яток культури тощо. УРСР стала членом ЮНЕСКО 12 травня 1954 року.

На початок 2013 року кількість країн-учасниць становила 195. На 2011 рік вона охоплювала 193 країни-учасниці; консультативний статус при ній мають неурядові організації (приблизно 250). Головний осередок ЮНЕСКО знаходиться в Парижі. ЮНЕСКО має видавництво Office des Presses de l'Unesco (різними мовами), яке включає 26 періодичних видань, серед них «Кур'єр ЮНЕСКО» (35 мовами), «Культури», «Музеї», «Перспективи освіти» та ін. Україна є членом ЮНЕСКО з 1954 року.

Крім штаб-квартири організації в Парижі, існує цілий ряд регіональних, кластерних і національних офісів ЮНЕСКО, створених в рамках стратегії децентралізації і забезпечують її ефективну присутність у всіх регіонах та областях, а також зв'язок з агентствами ООН та іншими організаціями-партнерами. Адміністративну підтримку мережі забезпечує координаційне бюро ЮНЕСКО (англ. Bureau of Field Coordination). Зв'язок з ООН підтримується в офісах організації в Женеві і Нью-Йорку.

ДЕРЖАВНІ СВЯТА

22 січня – День Соборності України.

08 березня – Міжнародний жіночий День.

01-02 травня - День Праці

09 травня – День Перемоги

28 червня – День Конституції

24 серпня – День Незалежності.

21 листопада – День Гідності та Свободи

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Короткий політологічний словник: для студ. усіх форм навчання / В. С. Буцевицький [та ін.]. – К., 1994. – 24 с.
2. Краткий русско-английский политологический словарь / авт.-сост. Е. В. Лаврина. – М.: Издательство МНЭПУ, 2000. – 110 с.
3. Кухта Б. Хто є хто в європейській та американській політичній науці: малий політологічний словник / Б. Кухта. – 2-ге вид., перероб. та доповн. – Львів : Кальварія, 1997. – 283 с..
4. Погорелый Д. Е. Политология: [политологический словарь-справочник] / Д. Е. Погорелый. – М. : Эксмо, 2008. – 319 с.
5. Политологический словарь / В. Ф. Халипов [и др.]; ред. В. Ф. Халипов. – М.: Высшая школа, 1995. – 192 с.
6. Политологический словарь / Национальная юридическая академия Украины им. Ярослава Мудрого, Харьковский гуманитарный ин-т "Народная украинская академия"; сост. В. И. Астахова [и др.]; общ. ред. В. И. Астахова, Н. И. Панов. – Х. : Прапор, 1997. – 199 с.
7. Политологический словарь-справочник/ Авторы-составители: Погорелый Д. Е., Фесенко В. Ю., Филиппов К. В. / Под общей редакцией С. Н. Смоленского. – М.: «Эксмо», 2008. – 320 с.
8. Політологічний енциклопедичний словник: навч. посібник для студ. вузів / НАН України, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького; упоряд. В. П. Горбатенко, А. Г. Саприкін; ред. Ю. С. Шемшученко, В. Д. Бабкін. – К. : Генеза, 1997. – 395 с.
9. Політологічний енциклопедичний словник / В. Б. Авер'янов [та ін.]; упоряд. В. П. Горбатенко; відп. ред. Ю. С. Шемшученко [та ін.]; НАН України, Інститут держави і права ім. В.М. Корецького, Українська асоціація політологів. – 2. вид., доп. і перероб. – К. : Генеза, 2004. – 735 с.
10. Політологічний словник: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / ред. М. Ф. Головатий, О. В. Антонюк ; Міжрегіональна академія управління персоналом. – К. : МАУП, 2005. – 792 с.
11. <http://uk.wikipedia.org>.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
СЛОВНИК ПОЛІТОЛОГІЧНИХ ТЕРМІНІВ	4
МІЖНАРОДНІ ОРГАНІЗАЦІЇ	60
ДЕРЖАВНІ СВЯТА	80